

# Deklaracja końcowa szczytu NATO w Warszawie\*

Wydana przez Szefów Państw i Rządów  
uczestniczących w posiedzeniu  
Rady Północnoatlantyckiej w Warszawie  
w dniach 8 i 9 lipca 2016 r.

1. My, Szefowie Państw i Rządów państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego, zebraliśmy się w Warszawie w tym przełomowym momencie dla bezpieczeństwa naszych narodów i społeczeństw. Cieszymy się, że dołączyła do nas Czarnogóra, którą zaprosiliśmy, aby została 29. członkiem naszego Sojuszu.
2. Podstawowa misja NATO nie uległa zmianie: jest nią zagwarantowanie, że Sojusz pozostanie jedyną w swoim rodzaju wspólnotą wolności, pokoju, bezpieczeństwa i wyznawanych wartości, w tym wolności jednostki, praw człowieka, demokracji i praworządności. Łączą nas nasze oddanie traktatowi waszyngtońskiemu, cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz żywe więzi transatlantyckie. Aby chronić nasze niepodzielne bezpieczeństwo i wspólne wartości, Sojusz musi i będzie w dalszym ciągu skutecznie realizować wszystkie trzy główne zadania określone w Koncepcji strategicznej: obronę zbiorową, zarządzanie kryzysowe oraz bezpieczeństwo kooperatywne. Pozostają one w pełni aktualne, uzupełniają się wzajemnie i przyczyniają się do zapewnienia wolności i bezpieczeństwa wszystkim sojusznikom.
3. Wyrażamy głęboką wdzięczność wszystkim dzielnym mężczyznom i kobietom z państw sojuszniczych i partnerskich, którzy służyli lub służą w misjach i operacjach prowadzonych przez NATO oraz w misjach i operacjach państw sojuszniczych przyczyniających się do bezpieczeństwa Sojuszu. Oddajemy cześć wszystkim tym, którzy odnieśli rany lub zapłacili najwyższą cenę w służbie naszym wspólnym celom i wartościom.
4. Od naszego ostatniego szczytu walijskiego w 2014 r. poczyniliśmy wiele kroków w kierunku wzmocnienia naszej wspólnej obrony, podnoszenia naszych zdolności i wzmocniania naszej odporności. Zobowiązaliśmy się zapewnić naszym siłom zbrojnym odpowiednie i ciągłe zasoby. W obliczu coraz bardziej zróżnicowanego, nieprzewidywal-

---

\* Nieoficjalne tłumaczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Decydująca jest angielska wersja językowa.

nego i wymagającego środowiska bezpieczeństwa podjęliśmy dodatkowe działania z myślą o obronie naszego terytorium i ochronie naszych obywateli, zapewnianiu stabilności poza naszymi granicami oraz dalszym politycznym, wojskowym i instytucjonalnym dostosowywaniu naszego Sojuszu.

5. U granic NATO i w innych rejonach rozciąga się łuk niebezpieczeństwa i niestabilności. Sojusz stoi przed szeregiem wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa pojawiających się na wschodzie i południu; ze strony podmiotów państwowych i niepaństwowych; sił wojskowych, ataków terrorystycznych, cybernetycznych i hybrydowych. Agresywne działania Rosji, w tym prowokacyjna aktywność militarna u granic NATO oraz demonstrowana skłonność do realizowania celów politycznych za pomocą gróźb lub użycia siły, są źródłem niestabilności w regionie, stanowią poważne wyzwanie dla Sojuszu, naruszyły bezpieczeństwo euroatlantyckie i zagrażają naszemu długofalowemu celowi, jakim jest niepodzielona, wolna i ciesząca się pokojem Europa. Duży wpływ na nasze bezpieczeństwo ma również sytuacja na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, która uległa znacznemu pogorszeniu w całym regionie. Terroryzm, zwłaszcza w wydaniu tak zwanego Islamskiego Państwa w Iraku i Lewancie (ISIL/Daësh), osiągnął niespotykany poziom intensywności, sięga w głąb całego terytorium Sojuszu i stanowi obecnie bezpośrednie zagrożenie naszych państw i społeczności międzynarodowej. Niestabilność na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej również przyczynia się do kryzysu uchodźczego i migracyjnego.

6. Zmienione i ewoluujące środowisko bezpieczeństwa wymaga zdolności do radzenia sobie z wyzwaniami i zagrożeniami każdego rodzaju i z każdego kierunku. Dzięki solidarności, jedności Sojuszu i niepodzielności naszego bezpieczeństwa, NATO pozostaje transatlantycką strukturą zbiorowej obrony i zasadniczym forum konsultacyjnym i decyzyjnym w dziedzinie bezpieczeństwa dla państw sojuszniczych. Najważniejszym zadaniem Sojuszu jest ochrona i obrona naszego terytorium i ludności przed napaścią, zgodnie z art. 5 Traktatu waszyngtońskiego. Dlatego też ponownie położyliśmy nacisk na odstraszanie i zbiorową obronę. NATO musi jednocześnie zachować zdolność do reagowania na kryzysy poza swoimi granicami i utrzymać swoje zaangażowanie w szerzenie stabilności i wzmacnianie bezpieczeństwa międzynarodowego poprzez współpracę z partnerami i innymi organizacjami międzynarodowymi.

7. Przed państwami sojuszniczymi stoi wiele wyzwań terrorystycznych, które stanowią bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa naszych obywateli oraz szeroko pojętej międzynarodowej stabilności i dobrobytu. W ostatnich miesiącach byliśmy świadkami strasznych ataków terrorystycznych na naszym terytorium i w naszych miastach. Szczególnie ISIL/Daësh poważnie zagraża szeroko rozumianemu regionowi Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej oraz naszym własnym państwom. Dlatego też wszystkie państwa sojusznicze i wielu partnerów NATO bierze udział w Globalnej Koalicji do walki z Państwem Islamskim. Dzięki ich zdeterminowanym działaniom kampania prowadzona przez Globalną Koalicję poczyniła istotny postęp, wykorzystując nasze doświadczenia płynące z wzajemnej współpracy i współpracy z partnerami w ramach operacji, szkoleń i ćwiczeń prowadzonych przez NATO. ISIL/Daësh traci terytorium, kontrolę nad strategicznymi szlakami dostaw i zas-

bami oraz przywódców, bojowników i sympatyków. Aby pokonać ISIL/Daesh na dobre, nasze państwa pozostają zaangażowane w podtrzymywanie rozmachu i prac Globalnej Koalicji. W tym kontekście ważne jest, aby władze irackie kontynuowały politykę gwarantującą partycypacyjność na wszystkich szczeblach rządu, w tym w siłach zbrojnych i służbach bezpieczeństwa. Jesteśmy ponadto świadomi, że skuteczna i długofalowa walka z ISIL/Daesh w Syrii będzie możliwa jedynie przy obecności legalnego rządu w tym kraju oraz podkreślamy potrzebę natychmiastowej i rzeczywistej transformacji politycznej. Potępiamy niesłabnące barbarzyńskie ataki ISIL/Daesh na ludność cywilną, a zwłaszcza systematyczne i celowe atakowanie całych wspólnot religijnych i etnicznych. Stanowczo potępiamy tchórzliwe akty przemocy ISIL/Daesh na terytorium państw sojuszników. Jeżeli bezpieczeństwo któregośkolwiek z sojuszników będzie zagrożone, nie zawahamy się poczynić wszelkich niezbędnych kroków w celu wzmocnienia wspólnej obronności. W odpowiedzi na dramatyczne konsekwencje obecnego kryzysu oraz ich reperkusje dla stabilności i bezpieczeństwa w regionie, państwa członkowskie oferują pomoc w zakresie bezpieczeństwa i pomoc humanitarną w całym regionie.

8. Globalne zagrożenie terroryzmem nie zna granic, narodowości ani religii. Będziemy kontynuowali walkę z tym zagrożeniem zgodnie z prawem międzynarodowym oraz celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, z determinacją i w solidarności z tymi sojusznikami i partnerami, którzy padli ofiarą zamachów terrorystycznych. Jesteśmy gotowi czynić więcej, aby przeciwdziałać temu zagrożeniu, w tym także pomagać naszym partnerom w budowaniu bezpieczeństwa, obronie przed terroryzmem i budowaniu odporności na atak. Pogłębiając z jednej strony współpracę w celu zapobiegania zamachom terrorystycznym i skutecznego reagowania na nie, w tym poprzez nasze działania na rzecz umacniania stabilności, pamiętamy z drugiej strony o potrzebie zajęcia się warunkami sprzyjającymi rozprzestrzenianiu się terroryzmu.

9. NATO od ponad dwóch dekad dąży do zbudowania partnerstwa z Rosją, w tym także za pomocą mechanizmu Rady NATO–Rosja. Ostatnie działania i polityka Rosji przyniosły osłabienie stabilności i bezpieczeństwa, większą nieprzewidywalność oraz zmieniły środowisko bezpieczeństwa. Podczas gdy NATO przestrzega swoich zobowiązań międzynarodowych, Rosja narusza wartości, zasady i zobowiązania leżące u podstaw relacji NATO–Rosja, określone w dokumencie podstawowym Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego z 1997 r., Akcie stanowiącym NATO–Rosja z 1997 r. oraz w Deklaracji rzymskiej z 2002 r.; Rosja naruszyła zaufanie leżące u samych podstaw naszej współpracy i podważyła podstawowe zasady architektury bezpieczeństwa globalnego i euroatlantyckiego. Podejmowane przez nas decyzje, w tym także na naszym Szczycie, są w pełni zgodne z naszymi zobowiązaniami międzynarodowymi i dlatego nie można ich traktować jako przeczących Aktowi stanowiącemu NATO–Rosja.

10. Destabilizujące działania i polityka Rosji obejmują: trwającą cały czas nielegalną i niesprawiedliwą aneksję Krymu, której nie uznajemy, nie uznamy i o której cofnięcie apelujemy do Rosji; naruszanie suwerennych granic z pomocą siły; celową destabilizację wschodniej Ukrainy; przeprowadzanie ćwiczeń na dużą skalę bez uprzedzenia – niezgodnie z duchem

Dokumentu wiedeńskiego, oraz prowokacyjną aktywność wojskową w pobliżu granic NATO, w tym na Morzu Bałtyckim, Czarnym i we wschodnim regionie basenu Morza Śródziemnego; nieodpowiedzialną i agresywną retorykę nuklearną, koncepcję militarną i związane z nią zorientowanie wojsk oraz wielokrotne naruszenia przestrzeni powietrznej NATO. Ponadto, rosyjska interwencja i istotna obecność wojskowa w Syrii, wspieranie tamtejszego reżimu oraz wykorzystywanie przez Rosję swojej obecności wojskowej na Morzu Czarnym do umacniania wpływów we wschodnim regionie basenu Morza Śródziemnego stały się źródłem dodatkowych zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa państw sojuszników i innych.

11. Odpowiedzią NATO na zmienione uwarunkowania bezpieczeństwa jest wzmocnienie postawy w zakresie odstraszenia i obrony, z uwzględnieniem wysuniętej obecności we wschodniej części Sojuszu oraz zawieszenie wszelkiej współpracy cywilnej i wojskowej z Rosją, przy jednoczesnym pozostawaniu otwartym na dialog polityczny. Potwierdzamy te decyzje.

12. Jak ustaliliśmy, rozmawianie z Rosją pozwala nam jasno wyrażać nasze stanowisko, przy czym aktualnie pierwszym tematem na liście spraw jest kryzys na Ukrainie i wokół niej. Pozostajemy otwarci na okresowy, konkretny i istotny dialog z Rosją, która będzie gotowa do niego przystąpić na zasadzie wzajemności w Radzie NATO–Rosja, w celu uniknięcia nieporozumień, błędnych ocen i niezamierzonej eskalacji oraz w celu zwiększenia transparentności i przewidywalności. Dysponujemy ponadto wojskowymi kanałami komunikacji. Uzgodniliśmy, że będziemy w dalszym ciągu korzystali ze wszystkich takich kanałów do zajmowania się kluczowymi kwestiami pomiędzy nami, i apelujemy do Rosji o dobre wykorzystanie wszystkich kanałów komunikacji.

13. Wzajemna transparentność wojskowa i ograniczanie ryzyka ma potencjał do zwiększenia stabilności i bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim. Wzywamy w tym kontekście Rosję do konstruktywnego zaangażowania się w bieżące dyskusje na forum Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) w sprawie modernizacji Dokumentu wiedeńskiego, w celu zamknięcia luk ograniczających przejrzystość wojskową.

14. Sojusz nie pragnie konfrontacji i nie stanowi dla Rosji zagrożenia. Ale nie możemy i nie będziemy szli na ustępstwa w sprawie zasad, na których opiera się nasz Sojusz i bezpieczeństwo w Europie i Ameryce Północnej. NATO pozostanie transparentne, przewidywalne i zdecydowane.

15. Zgodnie z ustaleniami na szczycie walijskim, będziemy kontynuowali naszą strategiczną dyskusję nad bezpieczeństwem euroatlantyckim i naszym podejściem do Rosji. Potwierdzamy również nasze ustalenie z Walii, że partnerstwo pomiędzy NATO i Rosją, oparte na poszanowaniu prawa i zobowiązań międzynarodowych, w tym tych zawartych w Akcie stanowiącym NATO–Rosja i Deklaracji rzymskiej, miałyby wartość strategiczną. Ubolewamy, że obecnie warunki do takiej relacji nie istnieją, pomimo apeli pod adresem Rosji o zmianę kursu, ponawianych od 2014 r. przez państwa sojuszniczne i wspólnotę międzynarodową. Charakter stosunków Sojuszu z Rosją i aspiracji do partnerstwa będzie uzależniony od wyraźnej, konstruktywnej zmiany w działaniach Rosji, która wykaże zgodność z prawem międzynarodowym i jej mię-

dzynarodowymi obowiązkami i powinnościami. Do tego momentu nie ma powrotu do „business as usual”.

16. Niezależna, suwerenna i stabilna Ukraina, budująca demokrację i rządy prawa, ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Stanowczo wspieramy suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy w jej granicach uznanych międzynarodowo oraz jej prawo do decydowania o własnej przyszłości i kierunku polityki zagranicznej w sposób wolny od zewnętrznych nacisków, zgodnie z Aktem końcowym z Helsinek. Stanowczo potępiamy agresywne działania Rosji wobec Ukrainy oraz ciągłe łamanie prawa międzynarodowego i zobowiązań międzynarodowych, co ma poważne konsekwencje dla stabilności i bezpieczeństwa całego obszaru euroatlantyckiego.

17. Rosja ponosi pełną odpowiedzialność za poważne pogorszenie stanu praw człowieka na Półwyspie Krymskim, w szczególności za dyskryminowanie Tatarów krymskich i innych członków społeczności lokalnych. Domagamy się, aby de facto rosyjskie władze poczyniły odpowiednie kroki do zapewnienia bezpieczeństwa, praw i wolności wszystkich mieszkańców półwyspu. Struktury międzynarodowych organizacji monitorujących muszą mieć swobodę prowadzenia swojej zasadniczej działalności w zakresie ochrony praw człowieka. Potępiamy trwającą, szeroko zakrojoną i rosnącą koncentrację rosyjskich sił wojskowych na Krymie oraz jesteśmy zaniepokojeni działaniami i deklarowanymi planami Rosji w zakresie dalszej militaryzacji basenu Morza Czarnego.

18. Opowiadamy się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu we wschodniej Ukrainie, który pochłonął prawie 10 000 ofiar, oraz zwróceniem obszarów w obwodach donieckim i ługańskim kontrolowanych przez bojowników wspieranych przez Rosję. Będzie to wymagało pełnego wprowadzenia w życie porozumień mińskich na podstawie kompleksowego zawieszenia broni i wycofania broni potwierdzonego przez społeczność międzynarodową. Zachęcamy wszystkich sygnatariuszy do pełnej realizacji przyjętych zobowiązań.

19. Rosja ponosi istotną odpowiedzialność w tym zakresie jako sygnatariusz porozumień mińskich. Pomimo deklarowanego zaangażowania w porozumienia mińskie, Rosja w dalszym ciągu celowo destabilizuje wschodnią Ukrainę, co jest sprzeczne z prawem międzynarodowym. Rosja nadal dostarcza grupom bojowników uzbrojenie, wyposażenie i personel, jak również pomoc finansową i inną, oraz interweniuje zbrojnie w konflikcie. Jesteśmy głęboko zaniepokojeni destabilizacją i pogarszającą się sytuacją bezpieczeństwa we wschodniej Ukrainie. Apelujemy do Rosji o zaprzestanie agresji i wykorzystanie swojego istotnego wpływu na bojowników, tak aby w pełni wypełnili oni swoje zobowiązania, a w szczególności umożliwili obserwację przestrzegania rozejmu, wdrożenie mechanizmów budowania zaufania oraz rozbrojenie.

20. W pełni popieramy Specjalną Misję Monitorującą OBWE, która odgrywa główną rolę w działaniach na rzecz deeskalacji konfliktu i podkreślamy znaczenie pełnego i nieograniczonego dostępu dla obserwatorów OBWE. Utrudnienia w pracy Misji, które nadal pojawiają się głównie w obszarach znajdujących się pod kontrolą bojowników wspieranych przez Rosję, stanowią naruszenie porozumień mińskich i poważnie utrudniają funkcję monitorującą Misji. Wzywamy osoby odpowiedzialne do zaprzestania ataków na obserwa-

torów OBWE oraz do pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności. Wyrażamy również uznanie dla pracy Misji Doradczej UE wspierającej Ukrainę w dziedzinie reform sektora bezpieczeństwa cywilnego, w tym policji i praworządności.

21. Przyjmujemy z zadowoleniem działania formatu normandzkiego i Trójstronnej grupy kontaktowej na rzecz wprowadzania w życie porozumień mińskich i otworzenia drogi do pełnej reintegracji regionu donieckiego i ługańskiego, w tym uchwalenia lokalnego prawa wyborczego dla wschodniej Ukrainy; przeprowadzenia lokalnych wyborów, kiedy pozwolą na to warunki bezpieczeństwa, zgodnie z prawem ukraińskim i odpowiednimi normami OBWE oraz w obecności międzynarodowych obserwatorów; wprowadzenia specjalnego statusu i amnestii; wycofania obcych sił i przywrócenia kontroli ukraińskiej po jej stronie granicy międzynarodowej. Potępiamy wykorzystywanie przez separatystów obszarów mieszkalnych do używania broni ciężkiej. Wzywamy wszystkie strony do podjęcia konkretnych działań w celu ograniczenia ofiar cywilnych oraz ścisłego przestrzegania wymogów międzynarodowego prawa humanitarnego.

22. Kontynuujemy zaangażowanie w trwałe i spójne podejście międzynarodowe, w szczególności pomiędzy NATO i Unią Europejską. Odpowiedź NATO polega na wspieraniu takich ogólnych inicjatyw, w tym sankcji nakładanych przez UE, G7 i inne podmioty, działaniu na rzecz pokojowego rozwiązania konfliktu oraz reagowaniu na działania Rosji.

23. Mamy do czynienia ze zmieniającymi się wyzwaniem na Morzu Bałtyckim i Czarnym, na północnym Atlantyku, jak również na Morzu Śródziemnym; wyzwaniami, które mają strategiczne znaczenie dla Sojuszu i naszych partnerów. Rosja kontynuuje wzmocnianie swoich sił i środków wojskowych, zwiększanie aktywności wojskowej i rozmieszczanie nowych zaawansowanych zdolności oraz rzuca wyzwania bezpieczeństwu regionalnemu. Wydarzenia te doprowadziły do wzrostu nieprzewidywalności, którą można zminimalizować poprzez wzajemną transparentność i środki redukcji ryzyka. Uznając niepodzielność bezpieczeństwa sojuszniczego, będziemy w dalszym ciągu dokładnie śledzić sytuację w tych regionach. Nasza odpowiedź będzie dostosowana do określonych okoliczności w każdym regionie. Będziemy również pracować z zainteresowanymi partnerami nad wzmocnieniem naszej świadomości sytuacyjnej oraz opracowywaniem wspólnego podejścia do zmieniających się wyzwań.

W regionie basenu Morza Bałtyckiego, którego bezpieczeństwo pogorszyło się od 2014 r., Sojusz w wielu dziedzinach rozwinął obopólnie korzystne relacje partnerskie z Finlandią i Szwecją. Doceniamy istotny wkład Finlandii i Szwecji w operacje prowadzone przez NATO. Jesteśmy zaangażowani w ciągły proces dalszego wzmocnienia naszej współpracy z tymi partnerami w ramach poszerzonych możliwości, w tym poprzez regularne konsultacje polityczne, wspólną świadomość sytuacyjną i wspólne ćwiczenia, w celu sprawnego i skutecznego reagowania na wspólne wyzwania.

W ostatnich latach pogorszeniu uległa również sytuacja bezpieczeństwa w regionie basenu Morza Czarnego. Będziemy w dalszym ciągu zajmować się konsekwencjami wydarzeń w tym regionie dla NATO i uwzględniać je w podejściu i polityce Sojuszu. Będziemy nadal wspierać działania regionalne państw leżących nad Morzem Czarnym zmierzające

do zapewnienia bezpieczeństwa i stabilności. Będziemy również pogłębiali nasz dialog i współpracę z Gruzją i Ukrainą w tym zakresie.

Na północnym Atlantyku, tak jak gdzie indziej, Sojusz będzie gotowy do odstraszania i obrony przed wszelkimi zagrożeniami, w tym wymierzonymi przeciwko morskim kanałom komunikacji oraz przed naruszeniami przestrzeni morskiej NATO. W tym kontekście będziemy dalej wzmacniać nasze zdolności morskie i kompleksową świadomość sytuacyjną.

24. Będziemy niezmiennie wspierać prawo wszystkich naszych partnerów do podejmowania suwerennych i niezależnych decyzji w polityce zagranicznej i polityce bezpieczeństwa, decyzji wolnych od zewnętrznych nacisków i presji. Nie ustajemy również w naszym poparciu integralności terytorialnej, niezależności i suwerenności Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji i Mołdawii. W tym kontekście będziemy nadal wspierać wysiłki na rzecz pokojowego rozwiązania konfliktów na Kaukazie Południowym oraz w Mołdawii, opierając się na wymienionych zasadach i normach prawa międzynarodowego, Karcie Narodów Zjednoczonych oraz Akcie końcowym z Helsinek. Wzywamy wszystkie strony do podejmowania konstruktywnych działań na rzecz wzmocnienia politycznej woli dla pokojowego rozwiązania konfliktów w ramach ustanowionych ram negocjacyjnych.

25. Utrzymujące się kryzysy i niestabilność w całym regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, w szczególności w Syrii, Iraku i Libii, jak również zagrożenie terroryzmem i brutalnym ekstremizmem w regionie i poza nim pokazują, że bezpieczeństwo regionu ma bezpośrednie konsekwencje dla bezpieczeństwa NATO. Oprócz efektu rozprzestrzeniania się konfliktów, terroryzmu i brutalnego ekstremizmu z upadających i upadłych państw, mamy do czynienia z innymi wspólnymi ponadnarodowymi zagrożeniami i wyzwaniem dla bezpieczeństwa, w tym z przemytem broni strzeleckiej i lekkiej, rozprzestrzenianiem broni masowej zagłady i jej nośników oraz zagrożeniami bezpieczeństwa morskiego i dostaw energii. Sytuację tę wykorzystują grupy przestępcze kosztem uchodźców. Pokój i stabilność w tym regionie są dla Sojuszu sprawą kluczową. Dlatego podkreślamy potrzebę zwiększenia starań na rzecz długotrwałego uspokojenia sytuacji i zakończenia przemocy.

26. Dostosowujemy nasze siły i środki odstraszania i obrony do zagrożeń i wyzwań, w tym także tych pojawiających się na południu. Jednocześnie cały czas wykorzystujemy naszą sieć współpracy w zakresie bezpieczeństwa do pogłębiania dialogu politycznego, rozwijania konstruktywnych relacji w regionie oraz zwiększania naszego wsparcia udzielanego partnerom w drodze praktycznej współpracy, jak również tworzenia zdolności obronnych i zarządzania kryzysowego. Badamy również możliwości ewentualnego współdziałania NATO w międzynarodowych działaniach stabilizacyjnych dla regionu na podstawie decyzji podjętych przez naszych ministrów spraw zagranicznych w maju.

27. Jesteśmy zaniepokojeni utrzymującym się kryzysem w Syrii i bacznie go śledzimy; kryzys ten rodzi bezpośrednie konsekwencje dla stabilności w regionie oraz dla bezpieczeństwa południowo-wschodnich granic NATO. Dynamika tego konfliktu – w tym wszystkie formy i przejawy terroryzmu i brutalnego ekstremizmu, wywołana przez niego tragedia humanitarna oraz masowy napływ uchodźców – stanowią wyzwania i zagrożenia międzynaro-

dowej stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu. Potwierdzamy nasze pełne oddanie i determinację do obrony terytorium i granic NATO przed wszelkimi zagrożeniami oraz do wychodzenia naprzeciw wyzwaniom rodzącym się w związku z konfliktem w Syrii. Potępiamy wszelkie rodzaje masowej przemocy wobec cywili i infrastruktury cywilnej. Również stanowczo potępiamy niesłabnącą i masową kampanię bombardowań, w tym stosowanie broni zapalającej, oraz przemoc ze strony reżimu Asada i jego zwolenników, którzy rozmyślnie atakują cywili i infrastrukturę cywilną. Potępiamy również masową przemoc wobec cywili, zwłaszcza ze strony ISIL/Da'esh, Frontu Al Nusra, i innych grup uznawanych przez ONZ za organizacje terrorystyczne.

28. Wzywamy reżim syryjski do pełnego przestrzegania postanowień wszystkich właściwych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz natychmiastowego zaangażowania się w autentyczne przemiany polityczne, zgodnie z rezolucją RB ONZ 2254 i komunikatem genewskim z 30 czerwca 2012 r. Podkreślamy, że stabilizacji i bezpieczeństwa w Syrii nie można przywrócić bez autentycznej transformacji politycznej i nowego, reprezentatywnego rządu, wyłonionego w drodze integracyjnego procesu politycznego prowadzonego przez samych Syryjczyków. W tym duchu popieramy proces polityczny pod auspicjami ONZ i zabiegi Międzynarodowej Grupy Wsparcia Syrii na rzecz procesu politycznego. Apelujemy o pełne wprowadzenie w życie zapisów humanitarnych rezolucji 2254 i porozumienia o zaprzestaniu działań zbrojnych. Stanowczo potępiamy naruszenia tego porozumienia, szczególnie przez reżim i jego zwolenników. Naruszenia takie stanowią poważne utrudnienie procesu pokojowego. Wzywamy strony porozumienia do dochowania zobowiązań i ich pełnego przestrzegania.

29. Wspieramy Irak w staraniach o zbudowanie instytucji mogących przywrócić stabilizację i bezpieczeństwo w tym kraju. Wyrażamy uznanie dla dotychczasowych osiągnięć irackich służb bezpieczeństwa w odbijaniu kluczowych obszarów zajętych przez ISIL/Da'esh. Niezwykle istotne jest uczestnictwo wszystkich Irakijczyków w pojednaniu narodowym i rządach sprzyjających włączeniu społecznemu, dlatego też zachęcamy władze irackie do dalszego wdrażania polityki eliminującej podziały na tle etnicznym, wyznaniowym i religijnym, zagwarantowania szerokiej reprezentacji społecznej we wszystkich instytucjach rządowych oraz rozwijania sił bezpieczeństwa tego kraju.

30. Z zadowoleniem przyjmujemy wydarzenia polityczne, jakie miały miejsce w Libii od grudnia 2015 r.; popieramy działania ONZ i Libii, które doprowadziły do porozumienia politycznego, i uznajemy Rząd Jedności Narodowej jako jedyny prawowity rząd Libii. Zachęcamy do pełnej realizacji porozumienia politycznego i wyrażamy poparcie dla działań premiera i przewodniczącego Rady Prezydenckiej na rzecz pluralistycznego procesu pokojowego zmierzającego do pojednania narodowego w celu ustanowienia funkcjonalnych struktur państwowych. Działania takie stanowią ważny krok do wzmocnienia transformacji demokratycznej w Libii. Zjednoczenie wszystkich sił libijskich pod przewodnictwem Rady Prezydenckiej będzie kluczowe dla zdolności Libii do zwalczania terroryzmu.

31. Akty terrorystyczne i handel bronią, narkotykami i ludźmi w regionie Sahelu i Sahary w dalszym ciągu zagrażają naszemu bezpieczeństwu i bezpieczeństwu w regionie.



Z aprobatą przyjmujemy działania ONZ i UE oraz podkreślamy znaczenie silnego zaangażowania społeczności międzynarodowej w złożone wyzwania dla bezpieczeństwa i polityki w regionie. Cieszymy się z zatwierdzenia układu pokojowego w Mali, działań na rzecz jego realizacji oraz wsparcia społeczności międzynarodowej w stabilizowaniu kraju. Również z aprobatą odnosimy się do zdecydowanego i wiarygodnego zaangażowania militarnego sojuszników w regionach Sahelu i Sahary, które przyczynia się do wzmacniania suwerenności i integralności terytorialnej państw regionu oraz do bezpieczeństwa Sojuszu. Wyrażamy uznanie dla działań naszych partnerów afrykańskich w zakresie zacieśniania współpracy regionalnej w kwestiach bezpieczeństwa w Sahelu.

32. Siły wojskowe Sojuszu mają charakter obronny. Sercem i celem misji Sojuszu pozostaje odstraszanie i obrona jako podstawowy środek zapobiegający konfliktom, chroniący sojusznicze terytoria i ludność oraz zachowujący niezależność Sojuszu do decydowania i działania w dowolnym czasie, jak również strzegący zasad i wartości zapisanych w Traktacie Północnoatlantyckim. Dopilnujemy, aby NATO dysponowało pełnym zestawem środków niezbędnych do odstraszania i obrony przed wszelkimi przeciwnikami i zagrożeniami, gdziekolwiek by się one pojawiły.

33. Wszystkie działania podjęte przez nas w celu wzmocnienia naszych zdolności odstraszania i obrony wymagają odpowiednich inwestycji w zdolności i rozwijanie wysoce zaawansowanych sił zdolnych do przerzutu w krótkim czasie. Całokształt naszego potencjału bezpieczeństwa i obronnego zależy od wysokości wydatków i ich przeznaczenia. Zwiększone inwestycje powinny być spożytkowane na urzeczywistnienie naszych priorytetów w zakresie zdolności. Kluczowym czynnikiem jest polityczna wola sojuszników do zapewnienia wymaganych zdolności i sił w razie potrzeby. Państwa sojusznicze muszą także zagwarantować możliwość przemieszczania takich sił, ich stabilność i interoperacyjność. Zobowiązanie na rzecz wydatków obronnych przyjęte na szczycie w Walii jest ważnym krokiem w tym kierunku i dziś potwierdzamy jego wagę. Na mocy tego zobowiązania zdecydowaliśmy się zwalczać tendencję spadkową w budżetach obronnych krajów członkowskich w celu najbardziej efektywnego spożytkowania naszych środków, a także uzyskania bardziej zrównoważonego podziału kosztów i obowiązków.

34. Od szczytu w Walii odnotowaliśmy progres. Zbiorowe wydatki państw członkowskich na obronę wzrosły w 2016 r. po raz pierwszy od roku 2009. W ciągu zaledwie dwóch lat większość sojuszników w rzeczywisty sposób zatrzymała, bądź nawet odwróciła tendencję spadkową w wydatkach na obronę w ujęciu realnym. Obecnie pięciu sojusznikom udaje się spełniać wytyczne NATO dotyczące przeznaczania na obronę minimum 2% PKB. Dziesięciu sojuszników spełnia wytyczne NATO mówiące o wydawaniu ponad 20% budżetu obronnego na kluczowe uzbrojenie, w tym na powiązane z nim badania i rozwój. Równie istotne są parametry wyjściowe, w szczególności zdolność do rozmieszczania i utrzymania sił sojuszniczych. Państwa członkowskie nadal wnoszą znaczący wkład w operacje, misje i działania NATO, a także w dowództwo NATO i jego strukturę. Sojusznicy przeznaczają znaczne środki na przygotowanie swoich wojsk, zdolności i infrastruktury do działań Sojuszu i operacji sojuszniczych przyczyniających się do naszego zbiorowego bezpieczeń-

stwa. Wciąż jeszcze jest wiele do zrobienia. Trwają wysiłki mające na celu osiągnięcie bardziej zrównoważonego podziału kosztów i obowiązków. Ministrowie obrony będą corocznie weryfikować postępy w tej sprawie.

35. W Walii przyjęliśmy nasz Plan Gotowości Sojuszniczej, by móc szybko reagować na radykalne zmiany bezpieczeństwa u granic NATO, a także obszarów poza jego granicami, którymi zainteresowani są także sojusznicy. Plan ten stanowi odpowiedź na wyzwania stawiane przez Rosję i ich strategiczne konsekwencje. Jest także odpowiedzią na ryzyka i zagrożenia płynące z naszego południowego sąsiedztwa, Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki. Niespełna dwa lata później plan ten już przyczynił się do istotnego dostosowania sił i środków NATO. Zwiększył też znacznie naszą gotowość, zdolność do reagowania i elastyczność potrzebną do radzenia sobie ze zmienioną sytuacją bezpieczeństwa. Z zadowoleniem odnotowujemy jego realizację.

36. W ciągu ostatnich dwóch lat środki wzmocnienia w ramach Planu Gotowości Sojuszniczej przyniosły stałą rotacyjną obecność wojskową oraz znaczące działania militarne na wschodniej flance Sojuszu. Takie kroki obronne potwierdzają naszą solidarność i determinację w chronieniu wszystkich sojuszników. Środki wzmocnienia gwarantują realizację podstawowego wymogu zapewniania poczucia bezpieczeństwa i odstraszania. Dodatkowo środki wzmocnienia dla Turcji, mające ułatwić jej dbanie o swoje bezpieczeństwo wobec zwiększonych wyzwań płynących z południa, przyczyniają się do bezpieczeństwa całego Sojuszu i będą wprowadzone w życie. Środki wzmocnienia umożliwiają odpowiedź – elastyczną i dostosowaną pod względem skali – na zmieniającą się sytuację bezpieczeństwa, i będą podlegały corocznemu przeglądowi przeprowadzanemu przez Radę.

37. W ramach długoterminowych środków adaptacji Planu Gotowości Sojuszniczej:

- a. Wzmocniliśmy Siły Odpowiedzi NATO (NRF), zwiększając ich gotowość operacyjną i zdolności oraz pokaźnie powiększając ich liczebność, czyniąc z nich jednostki bardziej elastyczne, składające się z sił o rozmiarze dywizji z elementami powietrznymi, morskimi i do zadań specjalnych.
- b. Stworzyliśmy nowe Siły Natychmiastowego Reagowania NATO (VJTF), zdolne do rozpoczęcia przemieszczania się w ciągu dwóch do trzech dni. Sprawdziły się one w ćwiczeniach z krótkim terminem na rozmieszczenie i są gotowe do akcji od 2015 r. Siedem krajów NATO zostało wybranych jako kraje ramowe VJTF, a plan rotacyjny został rozrysowany do 2022 r.
- c. Stworzyliśmy osiem wielonarodowych Jednostek Integracji Sił NATO na terytorium sojuszniczym na wschodniej flance Sojuszu, by wspomóc szkolenie sił sojuszniczych i zapewnić przyjmowanie sił wzmocnienia w razie potrzeby.
- d. Poczyniliśmy kroki konieczne do zwiększenia zdolności NATO do umacniania się poprzez nowe projekty infrastrukturalne i większą elastyczność w szybkim przemieszczaniu się przez terytoria krajowe.
- e. Sprawiliśmy, że siedziba Dowództwa Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Polsce stała się w pełni operacyjna jako część struktury dowodzenia

- NATO, i ustanowiliśmy siedzibę Dowództwa Wielonarodowej Dywizji Południowo-Wschodniej w Rumunii, by przejęła dowodzenie nad Jednostkami Integracji Sił NATO i zapewniła im możliwości elastycznego dowodzenia i kierowania w regionie.
- f. Zdecydowaliśmy się wzmocnić Stałe Siły Morskie NATO dodatkowymi zdolnościami.
  - g. Przygotowaliśmy bardziej ambitny plan ćwiczeń NATO. Ćwiczenia na poziomie krajowym są istotną częścią tego przedsięwzięcia. Tylko w 2015 r. NATO i sojusznicy przeprowadzili 300 ćwiczeń wojskowych, w tym największe i najbardziej skomplikowane ćwiczenia od ponad dekady: Trident Juncture 2015 we Włoszech, Portugalii i Hiszpanii.
  - h. Udoskonaliliśmy planowanie wyprzedzające i umożliwiliśmy stworzenie szybszego systemu decyzyjnego, aby zapewnić wojskową i polityczną zdolność do reagowania.
  - i. Ustaliliśmy strategię dla NATO w zwalczaniu działań hybrydowych, która jest wprowadzana w życie we współpracy z UE.
  - j. Ustanowiliśmy strukturę dostosowującą NATO w odpowiedzi na narastające wyzwanie i zagrożenia z południa.

Powyższe środki adaptacji pozostaną głównym źródłem zmian wojskowych w NATO i muszą być kontynuowane w dłuższym okresie.

38. W świetle nowej, stale zmieniającej się sytuacji bezpieczeństwa, zachodzi potrzeba dalszej adaptacji. Dlatego też zdecydowaliśmy się jeszcze bardziej umocnić zdolności Sojuszu w zakresie odstraszenia i obrony. Bazując na sukcesie Planu Gotowości Sojuszniczej, przyjmujemy szerokie podejście do odstraszenia i obrony wykorzystujące całe instrumentarium środków pozostających do dyspozycji NATO. To zapewni Sojuszowi możliwość skorzystania z wielu rozwiązań i szansę odpowiedzi na zagrożenia z różnych kierunków. Zważywszy na zróżnicowany charakter, rodzaj i pochodzenie zagrożeń, dostosujemy naszą reakcję do danych okoliczności. Wszystkie działania uchwalane na niniejszym Szczycie wzmocnią bezpieczeństwo wszystkich sojuszników i zapewnią ochronę terytorium Sojuszu, obywateli krajów członkowskich, przestrzeni powietrznej i szlaków morskich, w tym atlantyckich, przed wszelkimi zagrożeniami, gdziekolwiek się one pojawią. W tym kontekście nasza odpowiedź odzwierciedla naszą jedność i jest adekwatna do nowych uwarunkowań bezpieczeństwa, pokazując naszą zdolność i gotowość do wzajemnej obrony. Kroki te, jako część sił i środków Sojuszu, mają charakter obronny, proporcjonalny i zgodny z naszymi zobowiązaniami międzynarodowymi oraz są wyrazem naszego poszanowania dla europejskiej architektury bezpieczeństwa opartej na zasadach.

39. Wiarygodne odstraszenie i obrona mają zasadnicze znaczenie jako środek pozwalający uniknąć konfliktu i wojny. Jednocześnie, jako część całościowego podejścia Sojuszu do kwestii zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom krajów członkowskich NATO i jego terytorium, odstraszenie musi być dopełnione rzeczowym dialogiem z Rosją, mającym na celu obopólną jawność i zredukowanie ryzyka. Wysiłki z tym związane nie będą jed-

nak odbywać się kosztem zagwarantowania NATO wiarygodnego systemu odstraszania i obrony.

40. Zdecydowaliśmy się ustanowić naszą wzmocnioną wysuniętą obecność w Estonii, na Łotwie, na Litwie i w Polsce, tak aby jednoznacznie zademonstrować całość naszych sił i środków obronnych oraz solidarność, determinację i zdolność państw sojuszniczych do działania poprzez natychmiastowe reagowanie na jakikolwiek objaw agresji. Od początku 2017 r. wzmocniona wysunięta obecność będzie polegała na rozmieszczeniu wielonarodowych oddziałów zapewnionych przez państwa ramowe i innych zaangażowanych sojuszników w systemie dobrowolnym, nieprzerwanym i rotacyjnym. Będą one zorganizowane w czterech grupach bojowych o wielkości batalionu potrafiących działać we współpracy z siłami narodowymi, rozlokowanych przez cały czas w tych krajach i działających w oparciu o wykonalną strategię wzmocnienia. Cieszymy się z oferty Kanady, Niemiec, Zjednoczonego Królestwa i Stanów Zjednoczonych, które podjęły się roli państw ramowych zapewniających prężną wielonarodową obecność odpowiednio na Łotwie, Litwie, w Estonii i w Polsce. Zgodziliśmy się także na propozycję Polski, aby wykorzystać istniejące dowództwo dywizji jako bazę pod dowództwo dywizji wielonarodowej, co zostanie szczegółowo uzgodnione przez Radę. Jesteśmy świadomi, że państwa-gospodarze będą odgrywały integralną rolę w zwiększonej wysuniętej obecności. Z zadowoleniem przyjmujemy dodatkowy wkład innych członków Sojuszu wspierający to istotne przedsięwzięcie. Jesteśmy świadomi dużej skali zobowiązań sojuszników dotyczących zasobów.

41. Rozwiniemy także naszą dostosowaną wysuniętą obecność na południowo-wschodnim terytorium Sojuszu. Odpowiednie środki, dostosowane do regionu Morza Czarnego i obejmujące rumuńską inicjatywę rozlokowania wielonarodowej brygady ramowej w celu podniesienia jakości zintegrowanego szkolenia jednostek sojuszniczych pod dowództwem Kwatery Wielonarodowej Dywizji Południe–Wschód, przyczynią się do wzmocnienia systemu odstraszania i obrony i świadomości sytuacyjnej Sojuszu oraz będą pokojową demonstracją intencji NATO do działania bez ograniczeń. Będą także zdecydowanym sygnałem wsparcia bezpieczeństwa regionalnego. Rozpatrzymy możliwości wzmocnienia obecności NATO w powietrzu i na morzu.

42. W ramach Planu Gotowości Sojuszniczej i wkładu w nasze siły odstraszania i obrony ustanowiliśmy ramy dostosowywania NATO w odpowiedzi na rosnące wyzwania i zagrożenia płynące z południa. Ramy takie skupiają się na lepszym rozumieniu uwarunkowań regionalnych i świadomości sytuacyjnej, umiejętności przewidywania kryzysów płynących z południa i reagowania na nie, poprawie zdolności do operacji ekspedycyjnych oraz zwiększeniu zdolności NATO do umacniania stabilności poprzez współpracę regionalną i działania budujące zdolności. Przystąpimy do wprowadzenia takich ram w życie.

43. W ramach szerszego podejścia i wspólnych wysiłków społeczności międzynarodowej musimy też odstraszac podmioty niepaństwowe o aspiracjach, możliwościach i zasobach podobnych do państw, które zagrażają bezpieczeństwu ludności państw sojuszniczych oraz integralności terytorium Sojuszu lub naruszają je, jak również bronić się przed nimi. W odpowiedzi na to zagrożenie uzgodniliśmy szereg działań, w tym zapewniliśmy jego

odpowiednie monitorowanie i ocenę oraz, w miarę potrzeby, aktualizację odpowiednich planów.

44. Nie będziemy akceptować ograniczeń narzucanych przez jakichkolwiek potencjalnych przeciwników w odniesieniu do swobody przemieszczania się sił sojuszniczych drogą lądową, powietrzną lub morską do dowolnej części terytorium Sojuszu lub na jego terenie. Zdolności, szkolenia i ćwiczenia Sojuszu zwiększają nasze możliwości swobodnego działania. Jesteśmy w razie potrzeby gotowi do szybkiego wzmocnienia któregośkolwiek z członków Sojuszu, który byłby zagrożony, aby reagować na wszelkie sytuacje kryzysowe.

45. Zapewnimy, by NATO dysponowało pełnym zakresem zdolności koniecznych do wypełnienia wszelkiego rodzaju misji Sojuszu, w tym do odstraszenia potencjalnych przeciwników i pełnego spektrum zagrożeń, które mogłyby pojawić się przed Soюзem z dowolnego kierunku, oraz do obrony przed nimi. Zgodnie z naszymi priorytetami w dziedzinie planowania obronnego, zobowiązujemy się do zapewnienia zwiększonych i bardziej wydajnych sił i możliwości, jak również większej liczby sił podwyższonej gotowości. Zasadnicza odpowiedzialność za osiągnięcie tego celu spoczywa na poszczególnych członkach Sojuszu. Dużą wartość w zaspokojeniu tych podstawowych potrzeb ma podejście wielonarodowe.

46. Zapewnimy, by struktura dowodzenia NATO pozostała silna, sprawna i zdolna do wprowadzenia wszelkich elementów skutecznego dowodzenia i kontroli na wypadek jednoczesnych wyzwań we wszystkich rodzajach misji. W świetle zmienionego i zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa oraz zwiększonych ogólnie wymagań będziemy dokonywać oceny funkcjonalnej obecnej struktury.

47. Będziemy nadal doskonalić nasze przewidywanie strategiczne poprzez zwiększenie naszej świadomości sytuacji, zwłaszcza na wschodzie i południu oraz na północnym Atlantyku. Nasza umiejętność rozumienia, śledzenia, i w końcu przewidzenia działań potencjalnych przeciwników dzięki wywiadowi, obserwacji i rozpoznaniu (ISR) oraz wszechstronne porozumienia w zakresie wywiadu zyskują na znaczeniu. Powyższe działania są niezbędne, aby umożliwić podejmowanie szybkich i świadomych decyzji politycznych i wojskowych. Utworzyliśmy zdolności niezbędne dla zapewnienia, że nasza zdolność reagowania jest współmierna do naszych sił najwyższej gotowości.

48. Potencjał morski Sojuszu koncentruje się wokół czterech ról: zbiorowej obrony i odstraszenia, zarządzania kryzysowego, bezpieczeństwa kooperacyjnego i bezpieczeństwa morskiego, a tym samym przyczynia się do szerzenia stabilności. Stałe Siły Morskie stanowią rdzeń zdolności morskiej Sojuszu i są głównym elementem potencjału morskiego NATO. Obecnie są one wzmacniane i będą dostosowane do zwiększonych Sił Odpowiedzi NATO w celu zapewnienia najwyższej gotowości sił morskich Sojuszu. Będziemy w dalszym ciągu wzmacniać nasze siły morskie poprzez wykorzystanie w pełni potencjału morskiego Sojuszu. Trwają prace nad operacjonalizacją Strategii Morskiej Sojuszu, a także przyszłością operacji morskich NATO, które są kluczowe dla naszego potencjału morskiego. Sojusznicy rozważają także uzupełniające inicjatywy w zakresie zarządzania siłami morskimi, mające się przyczynić do tego przedsięwzięcia.

49. Kompatybilność operacyjna naszych sił zbrojnych jest podstawą naszego sukcesu i istotną wartością dodaną naszego Sojuszu. Poprzez szkolenia i ćwiczenia, rozwój standardów NATO i wspólnych rozwiązań technicznych, Siły Odpowiedzi NATO, środki zapewnienia bezpieczeństwa, wysuniętą obecność we wschodniej części Sojuszu oraz wspólne operacje w Afganistanie, Kosowie i na obszarze Morza Śródziemnego wszyscy sojusznicy wzmacniają również swoją zdolność do współdziałania w ramach NATO, a także, w stosownych przypadkach, z partnerami. Dzięki temu nasze siły zbrojne z powodzeniem współpracują zarówno w ramach operacji NATO i krajowych, jak i koalicji, w formacie UE i ONZ, co przyczynia się do naszego wspólnego bezpieczeństwa.

50. Z zadowoleniem przyjmujemy wiele konkretnych wielonarodowych i krajowych inicjatyw, realizowanych niezależnie lub w ramach Inteligentnej Obrony (Smart Defence) lub Koncepcji Państw Ramowych (Framework Nations Concept), które wzmacniają Sojusz. Przyczyniają się one bezpośrednio do rozwoju zdolności i wzmocnienia potencjału odstraszania i obrony. Zapewnimy ogólną spójność i jedność wysiłków między wszystkimi elementami rozwijanych zdolności i obecności wojskowej Sojuszu, w tym między wysuniętą obecnością a wielonarodowymi i krajowymi wojskowymi działaniami oraz inicjatywami sojuszników.

51. Najważniejszym zadaniem Sojuszu jest ochrona i obrona naszego terytorium i naszych społeczeństw przed atakiem, co wynika z artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Nikt nie powinien wątpić w determinację NATO w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa któregokolwiek z członków. NATO utrzyma pełny zakres zdolności potrzebnych do odstraszania i obrony przed jakimkolwiek zagrożeniem bezpieczeństwa naszych społeczeństw, gdziekolwiek mogłoby ono wystąpić.

52. Wiarygodne odstraszanie i obrona są niezbędne, by zapobiegać konfliktom i wojnom. W związku z tym odstraszanie i obrona, oparte na odpowiednim połączeniu zdolności obrony jądrowej, konwencjonalnej i przeciwrakietowej, pozostają głównym elementem naszej ogólnej strategii. Rozbudowany potencjał odstraszania i obrony wzmacnia spójność Sojuszu, w tym więź transatlantycką, poprzez sprawiedliwy i zrównoważony podział ról, obowiązków i obciążeń. NATO musi w dalszym ciągu dostosowywać swoją strategię zgodnie z tendencjami panującymi w środowisku bezpieczeństwa – w tym w odniesieniu do zdolności oraz innych wymaganych środków – w celu zapewnienia, że całkowity potencjał odstraszania i obrony NATO może stanowić odpowiedź na doktrynę i możliwości potencjalnych przeciwników, oraz że nadal cechuje je wiarygodność, elastyczność, odporność i zdolność do przystosowania.

53. Celem Sojuszu jest wzmocnienie odstraszania jako kluczowego elementu naszej obrony zbiorowej oraz przyczynienie się do niepodzielnego bezpieczeństwa Sojuszu. Dopóki istnieje broń jądrowa, NATO będzie sojuszem jądrowym. Strategiczne siły Sojuszu, zwłaszcza amerykańskie, stanowią najwyższą gwarancję bezpieczeństwa sojuszników. Niezależne strategiczne siły jądrowe Wielkiej Brytanii i Francji odgrywają swoją rolę w odstraszaniu i przyczyniają się do ogólnego bezpieczeństwa Sojuszu. Osobne ośrodki decyzyjne tych sojuszników przyczyniają się do odstraszania poprzez utrudnienie kalkulacji potencjalnym

przeciwnikom. Potencjał odstraszania jądrowego NATO częściowo opiera się również na wysuniętej obecności broni jądrowej Stanów Zjednoczonych w Europie oraz potencjale i infrastrukturze udostępnianych przez odpowiednich sojuszników. Sojusznicy ci zapewnią, by wszystkie elementy systemu odstraszania jądrowego NATO pozostały bezpieczne, godne zaufania i skuteczne. Wymaga to stałej uwagi przywództwa i doskonałego funkcjonowania instytucji dla misji odstraszania jądrowego i wytycznych dotyczących planowania dostosowanych do wymagań XXI wieku. Sojusz zapewni możliwie najszerszy udział zainteresowanych sojuszników w uzgodnionych przez nich ustaleniach dotyczących podziału zobowiązań w dziedzinie jądrowej.

54. Podstawowym celem potencjału jądrowego NATO jest utrzymanie pokoju, zapobieganie naciskom i powstrzymywanie agresji. Broń jądrowa ma szczególny charakter. Jakikolwiek jej zastosowanie przeciwko NATO zmieniłoby całkowicie charakter konfliktu. Okoliczności, w jakich NATO mogłoby być zmuszone do użycia broni jądrowej są bardzo odległe. Jednak w sytuacji zagrożenia dla podstawowego bezpieczeństwa któregośkolwiek z jego członków NATO jest zdolne i zdeterminowane do spowodowania, by przeciwnik zapłacił taką cenę, która byłaby nie do zaakceptowania i znacznie przewyższałaby korzyści, które miałyby nadzieję osiągnąć.

55. Obrona przeciwrakietowa może uzupełniać rolę broni jądrowej w odstraszaniu, ale nie może jej zastąpić. Jej potencjał jest czysto obronny. W dalszym ciągu wzrasta zagrożenie dla ludności, terytorium oraz sił natowskich stwarzane przez rozprzestrzenianie się rakiet balistycznych, a obrona przeciwrakietowa stanowi część szerszej odpowiedzi na to zagrożenie.

56. Na szczycie w Lizbonie w 2010 r. zdecydowaliśmy o rozwoju zdolności obrony przeciwrakietowej NATO (Ballistic Missile Defense – BMD), by realizować nasze podstawowe zadanie polegające na obronie kolektywnej. Celem tej zdolności jest objęcie całości ludności, terytoriów i sił wszystkich państw NATO w Europie oraz zapewnienie im pełnej ochrony przed rosnącymi zagrożeniami związanymi z rozprzestrzenianiem się rakiet balistycznych, w oparciu o zasadę niepodzielności bezpieczeństwa sojuszników i solidarności NATO, sprawiedliwego podziału ryzyka i obciążeń, a także zasadne wyzwania, biorąc pod uwagę poziom zagrożenia, przystępność i techniczną wykonalność, oraz zgodnie z najnowszymi wspólnymi ocenami zagrożeń uzgodnionymi przez Sojusz. Jeżeli międzynarodowe wysiłki doprowadzą do zmniejszenia zagrożenia stwarzanego przez rozprzestrzenianie się pocisków balistycznych, obrona przeciwrakietowa NATO może i będzie odpowiednio się dostosowywać.

57. Na szczycie w Chicago w 2012 r. ogłosiliśmy osiągnięcie przejściowej zdolności obrony przeciwrakietowej NATO jako pierwszego istotnego etapu operacyjnego. Na szczycie w Walii z zadowoleniem przyjęliśmy wysuniętą obecność zdolnych do obrony przeciwrakietowej okrętów Aegis w miejscowości Rota w Hiszpanii, które mogłyby zostać udostępnione NATO. Dziś osiągnęliśmy kolejny ważny etap w rozwoju obrony przeciwrakietowej NATO i mamy przyjemność poinformować o osiągnięciu wstępnej zdolności operacyjnej obrony przeciwrakietowej NATO. Jest to znaczący postęp w budowie obrony przeciwrakietowej NATO, która oferuje większą zdolność do obrony naszej ludności,

terytorium i sił w całej południowej Europie NATO przed potencjalnym atakiem rakiet balistycznych. System Aegis Ashore w Deveselu w Rumunii odpowiada za znaczną część tego wzrostu zdolności, a dowodzenie i kierowanie nim (C2) są przekazywane NATO. Z zadowoleniem przyjmujemy również fakt, że Turcja gości w miejscowości Kürecik radar wczesnego ostrzegania obrony przeciwrakietowej oraz fakt, że system Aegis Ashore zostanie zainstalowany w polskiej bazie wojskowej w Radzikowie. Wyrażamy również zadowolenie, że sojusznicy przekazali dodatkowe dobrowolne wkłady i zachęcamy do dalszych dobrowolnych wkładów, które wzmocnią nasze zdolności.

58. Podobnie jak w przypadku wszystkich operacji NATO, pełna kontrola polityczna ze strony sojuszników jest niezbędna i zostanie zapewniona w stosunku do potencjału obrony przeciwrakietowej. Będziemy w dalszym ciągu poszerzać polityczną kontrolę nad obroną przeciwrakietową NATO w miarę rozwoju zdolności. Istotne jest, by funkcjonalność sieci C2 Sojuszu dla systemu obrony przeciwrakietowej odpowiadała temu rozwojowi. W tym kontekście kolejnym niezbędnym kamieniem milowym dla zdolności obrony przeciwrakietowej NATO będzie zakończenie kolejnego podstawowego elementu C2. Całkowite zakończenie budowy C2 obrony przeciwrakietowej NATO zapewni dodatkowe funkcje, niezbędne do osiągnięcia przez system obrony przeciwrakietowej pełnej operacyjności.

59. Stosując indywidualne podejście, będziemy dalej rozwijać nasze zaangażowanie z państwami trzecimi na rzecz zwiększenia przejrzystości i zaufania oraz skuteczności obrony przeciwrakietowej. Zaangażowanie to może obejmować wymianę informacji, konsultacje i współpracę. Obrona przeciwrakietowa NATO nie jest skierowana przeciwko Rosji i nie osłabi jej strategicznej zdolności odstraszenia. Obrona przeciwrakietowa NATO ma na celu obronę przed potencjalnymi zagrożeniami pochodzącymi spoza obszaru euroatlantyckiego. Wielokrotnie wyjaśnialiśmy Rosji, że system obrony przeciwrakietowej nie posiada zdolności do działania przeciwko strategicznemu odstraszaniu jądrowemu Rosji, a NATO nie planuje przeprojektować tego systemu w sposób, który zapewniłby mu takie możliwości w przyszłości. W związku z tym wypowiedzi Rosji zawierające groźby ataku na sojuszników z powodu obrony przeciwrakietowej NATO są niedopuszczalne i przynoszą efekt przeciwny do zamierzonego. W przypadku gdyby Rosja była gotowa omówić temat obrony przeciwrakietowej z NATO, a Sojusz wyraziłby na to zgodę, NATO będzie otwarte na taką dyskusję.

60. Obrona przeciwrakietowa NATO opiera się na dobrowolnych wkładach krajowych, w tym finansowanych ze środków krajowych urządzeniach służących do przechwytywania i wykrywania, uzgodnieniach dotyczących rozlokowania, oraz na rozbudowie zdolności do obrony przeciwrakietowej. Systemy dowodzenia i kierowania obrony przeciwrakietowej NATO są jedyną częścią obrony przeciwrakietowej NATO, która kwalifikuje się do wspólnego finansowania.

61. Radzie powierzyliśmy również zadanie dokonywania regularnego przeglądu wdrożenia zdolności NATO do obrony przeciwrakietowej, w tym przed spotkaniami ministrów spraw zagranicznych i obrony, oraz przygotowanie kompleksowego raportu na temat postę-



pów [w rozwijaniu obrony przeciwrakietowej] i zagadnień, którymi należy się zająć w celu jej dalszego rozwoju w przyszłości przed następnym szczytem.

62. Kwestie kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji odgrywają ważną rolę w realizacji celów bezpieczeństwa Sojuszu. Zarówno sukces, jak i porażka tych wysiłków mogą mieć bezpośredni wpływ na środowisko zagrożeń dla NATO. W tym kontekście nadrzędne znaczenie ma przestrzeganie zobowiązań dotyczących rozbrojenia i nieprolifracji powziętych w obowiązujących porozumieniach, w tym w układzie o całkowitej likwidacji pocisków raketowych średniego zasięgu (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*, INF), który stanowi kluczowy element bezpieczeństwa euroatlantyckiego. W świetle powyższego, sojusznicy wzywają Rosję do przestrzegania Traktatu INF przez zapewnienie jego pełnego i weryfikowalnego stosowania.

63. Pozostajemy głęboko zaniepokojeni rozprzestrzenianiem broni jądrowej i innych rodzajów broni masowego rażenia (BMR) oraz środków ich przenoszenia przez państwa i podmioty niepaństwowe, co stanowi zagrożenie dla naszej ludności, terytorium i sił. Odpowiedź na poważne wyzwania związane z proliferacją pozostaje pilnym priorytetem międzynarodowym.

64. Sojusznicy podkreślają swoje zdecydowane zaangażowanie na rzecz pełnej realizacji Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej (NPT). Sojusz potwierdza swoją determinację do działania na rzecz bezpieczniejszego świata dla wszystkich oraz do tworzenia, stopniowo i w sposób weryfikowalny, warunków dla świata bez broni jądrowej, zgodnie ze wszystkimi postanowieniami Układu NPT, w tym artykułu VI, promując stabilność międzynarodową i opierając się na zasadzie niepominiania bezpieczeństwa dla wszystkich. Sojusznicy ponawiają swoje zobowiązanie do dążenia do osiągnięcia celów i zamierzeń NPT w zakresie wzajemnie wspierających się trzech filarów Układu: rozbrojenia jądrowego, nieprolifracji i pokojowego wykorzystania energii jądrowej.

65. Po zakończeniu zimnej wojny NATO znacznie zmniejszyło ilość broni jądrowej w Europie i zależność strategii NATO od broni jądrowej. Jesteśmy zdeterminowani, by przyczynić się do stworzenia warunków do dalszej redukcji ilości tej broni w przyszłości na zasadzie wzajemności, uznając, że postęp w dziedzinie kontroli zbrojeń i rozbrojenia musi uwzględniać aktualne międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa. Ubolewamy, że obecnie brak jest sprzyjających warunków do osiągnięcia rozbrojenia.

66. Wzywamy wszystkie państwa do zaangażowania się w skuteczne zwalczanie rozprzestrzeniania broni masowego rażenia na drodze upowszechnienia Konwencji o zakazie broni chemicznej, Konwencji o zakazie broni biologicznej i toksycznej, Traktatu o całkowitym zakazie prób z bronią jądrową, negocjacji w sprawie Traktatu o zakazie produkcji materiałów rozszczepialnych oraz w ramach Inicjatywy Krakowskiej (*Proliferation Security Initiative*). Dalsze stosowanie broni chemicznej w Iraku i Syrii, które potępiamy, dodatkowo podkreśla zmienne i rosnące zagrożenie bronią masowego rażenia dla Sojuszu.

67. Jesteśmy głęboko zaniepokojeni utrzymującym się prowokacyjnym zachowaniem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD) i zdecydowanie potępiamy próbę jądrową KRLD z 6 stycznia 2016 r., wystrzelenie przez KRLD rakiety przy użyciu technologii

balistycznych w dniu 7 lutego 2016 r. oraz liczne próby pocisków balistycznych przeprowadzone od tego czasu. Apelujemy o rygorystyczne wdrożenie rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 2270 i innych stosownych rezolucji Rady Bezpieczeństwa NZ. Wzywamy Pjongjang do natychmiastowego, całkowitego, weryfikowalnego i nieodwracalnego zaprzestania i zaniechania wszystkich działań nuklearnych i związanych z pociskami balistycznymi oraz do ponownego zaangażowania się w rozmowy międzynarodowe.

68. Pochwalamy sfinalizowanie wspólnego, kompleksowego planu działania (*Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA*) między E3/UE+3 a Iranem, podpisanego w dniu 14 lipca 2015 r., i jego wdrażanie realizowane od 16 stycznia 2016 r. Podkreślamy również znaczenie dla Iranu pełnej i terminowej współpracy z Międzynarodową Agencją Energii Atomowej (MAEA) przy wdrażaniu JCPOA. W dalszym ciągu jednak jesteśmy poważnie zaniepokojeni rozwojem irańskiego programu pocisków balistycznych i trwającymi nadal próbami balistycznymi, które są sprzeczne z rezolucją RB ONZ nr 2231.

69. Pozostajemy zaangażowani w kontrolę zbrojeń konwencjonalnych jako kluczowy element bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Pełne wdrożenie i przestrzeganie tych zobowiązań ma podstawowe znaczenie dla odbudowy zaufania i przewidywalności w regionie euroatlantyckim. Jednostronne działania wojskowe Rosji na Ukrainie i wokół niej w dalszym ciągu podważają pokój, bezpieczeństwo i stabilność w całym regionie, a wybiórcze wdrażanie przez Rosję Dokumentu wiedeńskiego i Traktatu o otwartych przestworzach, a ponadto, trwające od długiego czasu niewykonywanie Traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie zniwelowały pozytywny efekt wspomnianych instrumentów kontroli zbrojeń. Sojusznicy wzywają Rosję do pełnego wywiązania się ze zobowiązań. Sojusznicy są zdeterminowani zachować, wzmacniać i modernizować środki kontroli zbrojeń konwencjonalnych w Europie, opierające się na kluczowych zasadach i zobowiązaniach, takich jak wzajemność, przejrzystość i zgoda państwa-gospodarza. Podkreślamy znaczenie modernizacji Dokumentu wiedeńskiego w celu zapewnienia jego ciągłej przydatności w zmieniającym się środowisku bezpieczeństwa, w tym poprzez jego znaczącą aktualizację w 2016 r.

70. Cyberataki stanowią oczywiste wyzwanie dla bezpieczeństwa Sojuszu i mogą być równie szkodliwe dla współczesnych społeczeństw, co konwencjonalny atak. W Walii uzgodniliśmy, że cyberobrona jest częścią podstawowych zadań obrony zbiorowej NATO. Teraz, w Warszawie, potwierdzamy mandat NATO do obrony i uznajemy cyberprzestrzeń za obszar działań, w którym NATO musi bronić się tak samo skutecznie jak w powietrzu, na lądzie i na morzu. Poprawi to zdolność NATO do ochrony tych obszarów i prowadzenia w nich działań oraz do zachowania swobody działań i decyzji w każdych okolicznościach; będzie się również przyczyniać do poszerzenia obszaru odstraszenia i obrony NATO; cyberobrona w dalszym ciągu będzie włączona w planowanie operacyjne oraz operacje i misje Sojuszu i będziemy wspólnie pracować, aby przyczynić się do ich sukcesu. Ponadto, zapewni to skuteczniejszą organizację cyberobrony NATO i lepsze zarządzanie zasobami, umiejętnościami i zdolnościami. Stanowi to element adaptacji NATO w dłuższej perspektywie. W dalszym ciągu realizujemy wzmocnioną politykę cyberobrony (*Enhanced Cyber Defence Policy*) i zwiększamy zdolności NATO do cyberobrony, korzystając z ostatnich no-

watorskich technologii. Potwierdzamy nasze zobowiązanie do działania zgodnie z prawem międzynarodowym, w tym odpowiednio Kartą Narodów Zjednoczonych, międzynarodowym prawem humanitarnym i prawami człowieka. Będziemy nadal działać zgodnie z zasadą powściągliwości i wspierać utrzymanie międzynarodowego pokoju, bezpieczeństwa i stabilności w cyberprzestrzeni. Z zadowoleniem przyjmujemy prace nad dobrowolnymi międzynarodowymi normami odpowiedzialnego zachowania państwa oraz środkami budowy zaufania w odniesieniu do cyberprzestrzeni.

71. Zapewnimy, by sojusznicy byli odpowiednio przygotowani oraz by spełniali wymagania 21. wieku. Dzisiaj, za pośrednictwem naszego zobowiązania do cyberobrony (*Cyber Defence Pledge*), zdecydowaliśmy się wzmocnić cyberobronę naszych krajowych sieci i infrastruktury oraz potraktować tę kwestię w sposób priorytetowy. Każdy sojusznik deklaruje wywiązywanie się z obowiązku doskonalenia swojej odporności i zdolności do szybkiego i skutecznego reagowania na ataki cybernetyczne, w tym w sytuacjach hybrydowych. To, wraz z ciągłym dostosowywaniem zdolności NATO do cyberobrony, wzmocni cyberobronę Sojuszu. Rozwijamy zdolności i zakres centrum szkoleniowego NATO Cyber Range, gdzie sojusznicy mogą zdobywać umiejętności, rozwijać wiedzę i wymieniać najlepsze praktyki. Będziemy nadal dążyć do ścisłej współpracy w zakresie cyberobrony w wymiarze dwustronnym i wielostronnym, w tym wymiany informacji i świadomości sytuacyjnej, edukacji, szkoleń i ćwiczeń. Silne partnerstwo odgrywa kluczową rolę w skutecznym reagowaniu na wyzwania cybernetyczne. Będziemy nadal zgodnie z ustaleniami pogłębiać współpracę z UE, w tym poprzez bieżącą realizację porozumienia technicznego (*Technical Arrangement*), które przyczynia się do lepszego zapobiegania atakom cybernetycznym i reagowaniu na nie. Będziemy jeszcze bardziej wzmacniać partnerstwo z innymi organizacjami międzynarodowymi i państwami partnerskimi, jak również z przemysłem i środowiskami akademickimi za pomocą natowskiego Programu Partnerstwa Cybernetycznego z Sektorem Przemysłu (*NATO Industry Cyber Partnership*).

72. Podjęliśmy kroki w celu zapewnienia sobie zdolności do skutecznego reagowania na wyzwania, jakie stawia przed nami wojna hybrydowa, gdzie podmioty państwowe i niepaństwowe w sposób ściśle zintegrowany stosują szeroko zakrojone, złożone i elastyczne połączenie środków konwencjonalnych i niekonwencjonalnych oraz jawnych i niejawnych środków wojskowych, paramilitarnych i cywilnych do osiągnięcia swoich celów. Odpowiadając na to wyzwanie, przyjęliśmy strategię i przedmiotowe plany realizacji dotyczące roli NATO w zwalczaniu wojen hybrydowych. Podstawowy obowiązek reagowania na zagrożenia lub ataki hybrydowe spoczywa na państwie, które jest ich przedmiotem. NATO jest gotowe wspomóc sojuszników na każdym etapie kampanii hybrydowej. Sojusz i sojusznicy będą gotowi do przeciwdziałania wojnom hybrydowym w ramach obrony zbiorowej. Rada może zdecydować o powołaniu się na artykuł 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Zgodnie z ustaleniami Sojusz zobowiązuje się do skutecznej współpracy i koordynacji wysiłków z partnerami i właściwymi organizacjami międzynarodowymi, w szczególności UE, w celu przeciwdziałania wojnie hybrydowej.

73. Dziś podjęliśmy zobowiązanie do dalszego wzmacniania naszej odporności (*resilience*) oraz do utrzymania i dalszego rozwoju indywidualnej i zbiorowej zdolności do odparcia wszelkich form zbrojnej napaści. Gotowość cywilna (*Civil Preparedness*) jest centralnym filarem odporności sojuszników i krytycznym elementem umożliwiającym Sojuszowi rozwój obrony kolektywnej. Choć w dalszym ciągu odpowiedzialność w tej kwestii spoczywa na poszczególnych krajach, NATO może wspierać sojuszników w ocenie ich gotowości cywilnej oraz, na życzenie, jej zwiększeniu. Gotowość cywilną poprawimy, spełniając podstawowe wymagania NATO dla odporności państw (*NATO Baseline Requirements for National Resilience*), które koncentrują się na ciągłości władzy państwowej i podstawowych usług, bezpieczeństwie krytycznej infrastruktury cywilnej oraz wsparciu dla sił zbrojnych za pomocą środków cywilnych. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmujemy wytyczne dotyczące odporności (*Resilience Guidelines*), zatwierdzone przez ministrów obrony w czerwcu 2016 r.

74. Zapewnimy, by NATO w dalszym ciągu było strategicznie i operacyjnie przygotowane pod względem polityk, planów i zdolności do przeciwdziałania szerokiej gamie zagrożeń chemicznych, biologicznych, radiologicznych i nuklearnych (CBRN), których źródłem są państwa i podmioty niepaństwowe, w oparciu o Koncepcję NATO w dziedzinie zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia i obrony przed bronią masowego rażenia (*NATO's Comprehensive Strategic-Level Policy for Preventing the Proliferation of WMD and Defending Against CBRN Threats*), którą zatwierdziliśmy w 2009 r.; oczekujemy na kolejne sprawozdanie z jej wdrażania na następnym szczycie.

75. W Chicago w 2012 r. uruchomiliśmy inicjatywę połączonego wywiadu, obserwacji i rozpoznania (*Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, JISR). JISR jest rozległym i złożonym obszarem zdolności, charakteryzującym się wysoką wartością. Wypełniając nasze zobowiązania, z zadowoleniem przyjmujemy deklarację z lutego 2016 r. o wstępnej zdolności operacyjnej JISR, koncentrującej się na zwiększeniu świadomości sytuacyjnej Sił Odpowiedzi NATO poprzez podwyższoną sprawność w zakresie gromadzenia i wymiany informacji i danych wywiadowczych. Sojusznicy zamierzają również współpracować w celu promowania, w razie potrzeby, wymiany informacji wywiadowczych za pomocą platform i sieci NATO oraz poprzez optymalizację użycia wielostronnej platformy i sieci w celu zwiększenia ogólnych starań w zakresie JISR, w tym między innymi projektu inteligentnej obrony JISR (*JISR Smart Defence project*).

76. Będziemy również podtrzymywać te osiągnięcia i wspierać przyszłe rotacje Sił Odpowiedzi NATO niezbędnymi zdolnościami JISR. Będziemy także rozszerzać zakres naszej inicjatywy JISR, jak najskuteczniej wykorzystując uzupełniający wkład sojuszników do JISR w celu poprawy zarówno przewidywania strategicznego, jak i świadomości. W tym kontekście odnotowujemy również znaczny postęp w zakresie natowskiego systemu obserwacji obiektów naziemnych z powietrza (*Alliance Ground Surveillance*, AGS). System ten planowo osiągnie zdolność operacyjną w 2017 r. i w niektórych przypadkach zostanie uzupełniony wkładem rzeczowym sojuszników.

77. Lotniczy system ostrzegania i kontroli NATO (*NATO's Airborne Early Warning and Control Force*, AWACS) w dalszym ciągu okazuje się zasadniczym elementem nie tylko mo-

onitorowania naszej przestrzeni powietrznej, ale również zdolności dowodzenia i kierowania NATO. Natowski system AWACS będzie nadal unowocześniany, a okres jego użyteczności zostanie przedłużony do 2035 r. Do 2035 r. Sojusz musi osiągnąć zdolność, która będzie kontynuacją E-3 AWACS. Zdecydowaliśmy się wspólnie rozpocząć proces określania możliwości stworzenia przyszłych zdolności obserwacji i kontroli NATO w oparciu o wysokie wymagania wojskowe.

78. Inicjatywy wielonarodowe i krajowe stanowią ważny wkład w rozwój zdolności i zwiększenie naszej siły. Zgodnie z ustaleniami NATO będzie nadal ściśle współpracować z UE w celu zapewnienia, aby nasza inteligentna obrona (EU's Smart Defence) i unijne inicjatywy wspólnej mobilizacji i dzielenia (EU's Pooling and Sharing initiatives) wzajemnie się uzupełniały i wzmacniały, oraz aby wspierać rozwój zdolności i współdziałania w celu uniknięcia niepotrzebnego powielania i osiągnięcia największej efektywności pod względem kosztów. Na szczycie w Walii sześciu sojuszników pod przewodnictwem Danii podjęło wspólny wysiłek celem uzyskania odpowiedzi na zgłaszane przez nich zapotrzebowanie dotyczące kierowanych pocisków precyzyjnego rażenia powietrze-ziemia (air-to-ground Precision Guided Munitions). Z zadowoleniem przyjmujemy dotychczasowy postęp osiągnięty przez tę grupę, w tym jej powiększenie o dwóch sojuszników i prace nad pierwszym wielonarodowym zakupem za pośrednictwem inicjatywy zamówień Stanów Zjednoczonych dla państw ramowych (US Lead Nation Procurement Initiative). Cieszymy się z postępów we wdrażaniu koncepcji państw ramowych NATO (NATO's Framework Nations Concept). Grupa 16 sojuszników pod przewodnictwem Niemiec pracuje nad ustanowieniem większych formacji w celu zapewnienia użytecznych sił i zdolności. Inna grupa, kierowana przez Włochy i składająca się z sześciu państw, opracowuje programy i działania mające na celu wspieranie zobowiązań operacyjnych Sojuszu. Z zadowoleniem przyjmujemy zainicjowaną przez Stany Zjednoczone europejską inicjatywę wsparcia bezpieczeństwa Europy (European Reassurance Initiative), w tym planowaną rotację pancernego brygadowego zespołu bojowego i rozmieszczenia dodatkowego sprzętu bojowego w Europie (US Army Prepositioned Stocks). Z zadowoleniem przyjmujemy również transatlantycką inicjatywę szkoleń i podnoszenia zdolności (Transatlantic Capability Enhancement and Training Initiative, TACET), która będzie wspierać rozwój zdolności, współdziałanie i szkolenia, jak również wzmocni odporność NATO w odpowiedzi na wyzwania w regionie Morza Bałtyckiego. Z zadowoleniem przyjmujemy także inicjatywę połączonych i ulepszonych szkoleń (Combined Joint Enhanced Training Initiative, CJET), która skutkuje podobnymi zobowiązaniami między NATO a Rumunią i Bułgarią. Cieszymy się z postępu w realizowaniu inicjatywy wspólnych połączonych sił ekspedycyjnych (Combined Joint Expeditionary Force) pod przewodnictwem Wielkiej Brytanii, składających się ze zintegrowanych i elastycznych sił wysokiej gotowości siedmiu sojuszników. Jesteśmy również zadowoleni z potwierdzenia prawidłowego funkcjonowania wspólnych połączonych sił ekspedycyjnych Wielkiej Brytanii i Francji poprzez ćwiczenia w 2016 r.; siły te zwiększą zdolność Sojuszu do szybkiego reagowania na każde wyzwanie. Z zadowoleniem przyjmujemy decyzję Grupy Wyszehradzkiej dotyczącą zapewnienia rotacyjnej obecności w państwach bałtyckich w 2017 r. z zadaniem prowadze-

nia ćwiczeń w celu wsparcia działań sojuszników. Z zadowoleniem przyjmujemy również list intencyjny w sprawie współpracy wielonarodowej w celu umożliwienia zastosowania ataków elektronicznych z powietrza (Airborne Electronic Attack). Cieszymy się z działań sojuszników zmierzających do podjęcia, w stosownych przypadkach, kwestii uzależnienia od sprzętu wojskowego sprowadzonego w przeszłości z Rosji.

79. Aby Sojusz był w stanie odpowiedzieć na zmieniające się zagrożenia, reforma wywiadu NATO musi być procesem ciągłym i dynamicznym. Stale rośnie znaczenie wywiadu w dostarczaniu informacji potrzebnych do planowania, działania i podejmowania przez nas decyzji. Aby poprawić zdolność NATO do wykorzystywania szerokiej gamy środków wywiadowczych, postanowiliśmy ustanowić nowy Wspólny Wydział Bezpieczeństwa i Wywiadu, na którego czele będzie stał Zastępca Sekretarza Generalnego ds. Wywiadu i Bezpieczeństwa. Nowy Zastępca Sekretarza Generalnego ds. Wywiadu i Bezpieczeństwa będzie kierował działaniami NATO w zakresie wywiadu i bezpieczeństwa, zapewniając lepsze wykorzystanie istniejących zasobów i personelu, przy jednoczesnej maksymalizacji efektywności wykorzystania informacji wywiadowczych dostarczanych przez sojuszników.

80. Na tle coraz bardziej niestabilnego globalnego środowiska bezpieczeństwa oraz w oparciu o szeroki i wzmocniony potencjał odstraszania i obrony staramy się w większym stopniu włączać wysiłki działania społeczności międzynarodowej na rzecz szerzenia stabilności i wzmocniania bezpieczeństwa poza granicami Sojuszu, przyczyniając się tym samym do zwiększenia bezpieczeństwa Sojuszu.

81. Naszym wysiłkom na rzecz zwiększenia roli Sojuszu w rozszerzaniu obszaru stabilności będą przyświecać niezmiennie zasady, w tym podejście 360 stopni, zaangażowanie na rzecz demokracji, praw człowieka i praworządności, pełna komplementarność działań w ramach współpracy z innymi podmiotami międzynarodowymi, w szczególności ONZ, UE i OBWE oraz nacisk na wartość dodaną jaką może wnieść NATO, włączenie i zaangażowanie lokalnych podmiotów oraz partnerów, inkluzywność, współpraca w konkretnych dziedzinach, długoterminowe, trwałe i spójne zaangażowanie.

82. Sojusz już teraz odpowiada na te wyzwania i będzie kontynuować swe działania, w oparciu o dotychczasowe doświadczenia i narzędzia, którymi dysponuje w zakresie zarządzania kryzysowego oraz bezpieczeństwa kooperatywnego. Wartość dodana NATO i wkład Sojuszu w działania społeczności międzynarodowej obejmuje pomoc i doradztwo w reformie sektora obronności, opartych na doświadczeniach w zakresie szkoleń i rozwoju lokalnych sił bezpieczeństwa, w tym w trudniejszych warunkach, oraz edukację obronną. Przyjęta w Walii Inicjatywa Budowy Zdolności Obronnych w wymiarze Bezpieczeństwa (*Defence and Related Security Capacity Building Initiative*), okazała się szczególnie ważnym narzędziem przyczyniającym się do szerzenia stabilności, poprzez wsparcie dla Gruzji, Iraku, Jordanii i Republiki Mołdowy. Zobowiązujemy się do dalszego rozwoju i zapewnienia niezbędnych środków dla naszych działań z zakresu budowy zdolności obronnych.

83. Zachowując gotowość do reagowania na sytuacje kryzysowe poza naszymi granicami, NATO będzie kontynuowało działania z zakresu bezpieczeństwa kooperatywnego w oparciu o współpracę partnerską z wybranymi państwami i organizacjami

międzynarodowymi, inwestując w działania nakierowane na budowanie ich zdolności obronnych i szkolenia, zwiększenie odporności na kryzysy oraz wzmocnienie potencjału obronnego.

84. NATO będzie nadal wzmacniać swoją rolę w rozszerzaniu obszaru stabilności, w tym poprzez zwiększenie zrozumienia i świadomości sytuacyjnej w regionie, dalsze dostosowanie się do wyzwań i zagrożeń pochodzących ze wszystkich kierunków, wzmacnianie potencjału morskiego oraz opracowanie bardziej strategicznego, spójnego i efektywnego podejścia do partnerstw. Wysiłki te będą się opierać na istotnym wkładzie, jaki mogą wnieść partnerzy. Sojusz, we współpracy z partnerami, tam gdzie jest to wskazane, będzie nadal wspierać wysiłki wychodzące naprzeciw wyzwaniom – przed, w trakcie i po zakończeniu konfliktu – gdy mają one wpływ na bezpieczeństwo Sojuszu. Należy również kontynuować realizację uzgodnionych polityk i inicjatyw Sojuszu. Jednocześnie nadal będziemy brać pod uwagę implikacje polityczne podejmowanych przez nas starań.

85. Stoimy przed długookresowymi wyzwaniami i jesteśmy zobowiązani do zapewnienia długoterminowego i trwałego podejścia NATO do wzmacniania stabilności, dysponując odpowiednimi i zasobami i strukturami, przy optymalnym wykorzystaniu istniejących mechanizmów finansowania. Powierzamy Radzie sporządzenie oceny z postępów w zakresie działań na rzecz wzmacniania stabilności, obejmujących konkretne dziedziny określone przez ministrów spraw zagranicznych w maju 2016 r., z naciskiem na to, aby działania te były trwałe, lepiej zorganizowane i zyskały większe wsparcie, a następnie przedstawienie raportu przed spotkaniem ministrów spraw zagranicznych w grudniu 2016 r.

86. W osobnej deklaracji ogłoszonej dzisiaj, wspólnie z Afganistanem i naszymi partnerami operacyjnymi w misji „Resolute Support” ponownie potwierdzamy nasze wzajemne zobowiązanie do zapewnienia trwałego bezpieczeństwa i stabilności w Afganistanie. NATO i jego partnerzy operacyjni zobowiązali się do utrzymania misji „Resolute Support” po 2016 r. stosując elastyczny model regionalny w celu kontynuowania szkoleń, konsultacji i wspierania instytucji i sił bezpieczeństwa Afganistanu; dalszego narodowego udziału w finansowaniu Afgańskich Narodowych Sił Obrony i Bezpieczeństwa do końca 2020 r. oraz wzmacniania i pogłębiania długotrwałego partnerstwa (Enduring Partnership). Afganistan podjął szereg zobowiązań. NATO i jego partnerzy operacyjni będą nadal pełnić ważną pomocniczą rolę w ich wykonywaniu.

87. Wspólnie z pozostałą społecznością międzynarodową będziemy nadal dążyć do tego, aby Afganistan nigdy więcej nie był bezpieczną przystanią dla terrorystów zagrażających naszemu bezpieczeństwu, a także by potrafił zapewnić sobie ład, bezpieczeństwo oraz rozwój gospodarczy i społeczny, przestrzegając przy tym praw człowieka obejmując wszystkich obywateli, w szczególności kobiety i dzieci. Pozostajemy stanowczy i zjednoczeni wobec naszych zobowiązań na rzecz bezpieczeństwa i stabilności Afganistanu.

88. Kluczowe pozostają dobre relacje sąsiedzkie, współpraca regionalna oraz wspieranie bezpiecznego i stabilnego Afganistanu. Droga do trwałego rozwiązania konfliktu prowadzi przez inkluzywny proces pokojowy i pojednawczy, w którym przywódczą i główną rolę będzie odgrywał Afganistan, poprzez poszanowanie afgańskiej konstytucji i praw człowieka,

w szczególności praw kobiet. Region ten i cała wspólnota międzynarodowa musi szanować i wspierać ten proces oraz jego rezultaty.

89. Zgodnie z rezolucją RB ONZ nr 1244 siły KFOR pod dowództwem NATO będą nadal dążyć do zapewnienia bezpiecznego otoczenia, a także swobody przemieszczania się w Kosowie, w ścisłej współpracy z władzami Kosowa i UE. Przyjmując z zadowoleniem postęp osiągnięty dzięki koordynowanemu przez UE dialogowi między Belgradem a Prisztiną stwierdzamy, że sytuacja bezpieczeństwa w Kosowie jest w zasadzie stabilna, chociaż wyzwania pozostają. Zmiany w dyslokacji sił nadal będą wprowadzane w oparciu o osiągnięte postępy, a nie o kalendarz. Ponadto, Sojusz będzie nadal wspierać tworzenie organizacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Kosowie, m.in. za pomocą zespołu doradczego NATO w terenie i w oparciu o decyzje sojuszników, a także podda charakter dalszego wsparcia przeglądowi. Odnotowujemy prośbę Kosowa o pogłębienie stosunków z NATO i najpóźniej na grudniowym spotkaniu ministrów spraw zagranicznych przedstawimy odpowiedź na temat sposobów dalszego rozwoju naszego wsparcia.

90. NATO wniosło istotny wkład do międzynarodowych działań na rzecz walki z piractwem u wybrzeży Somalii dzięki operacji „Ocean Shield”, która osiągnęła swoje strategiczne cele wojskowe. Odnotowujemy, że piraci przeprowadzili ostatni udany atak na Oceanie Indyjskim w maju 2012 r. Mimo podjęcia decyzji o zakończeniu tej operacji pod koniec 2016 r., NATO będzie nadal angażować się w walkę z piractwem, zachowując świadomość sytuacyjną na obszarach morskich i utrzymując bliskie kontakty z innymi międzynarodowymi podmiotami przeciwdziałającymi piractwu.

91. Przekształciliśmy operację „Active Endeavour”, prowadzoną na mocy artykułu 5 na Morzu Śródziemnym, ukierunkowaną na walkę z terroryzmem, w operację bezpieczeństwa morskiego poza artykułem 5 – tzw. operację „Sea Guardian”, zdolną w razie potrzeby wykonać szereg zadań zapewniających bezpieczeństwo morskie.

92. Zgodnie z decyzjami podjętymi przez ministrów obrony naszych państw w lutym 2016 r., sojusznicy sprawnie przekazali siły i środki morskie jako wkład do międzynarodowych wysiłków na rzecz powstrzymania nadzwyczajnego napływu migrantów na Morzu Egejskim w kontekście kryzysu uchodźczego i migracyjnego. NATO wniosło wartość dodaną do działań społeczności międzynarodowej przekazując Turcji, Grecji i Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich EU (Frontex) informacje w czasie rzeczywistym o napływie migrantów. Te działania prowadzone są we współpracy z odpowiednimi władzami państwowymi i poprzez nawiązanie bezpośrednich kontaktów na poziomie operacyjnym między Dowództwem Sił Morskich NATO (MARCOM) a agencją Frontex. Jest to skuteczny wkład w dotychczasowe wysiłki na rzecz kontroli migracji w regionie, dzięki któremu powstały również nowe możliwości pogłębionej współpracy z UE na poziomie taktycznym i operacyjnym w kontekście powstrzymania migracji. We wrześniu zostanie sporządzona ocena tych prac, a do spotkania ministrów obrony naszych państw w październiku zostaną one poddane przeglądowi.

93. Zasadniczo zgodziliśmy się co do możliwej roli NATO w centralnej części Morza Śródziemnego w uzupełnieniu i/lub, na prośbę Unii Europejskiej, w odpowiednim wspie-



raniu unijnej operacji „Sophia” poprzez przekazanie szeregu środków, m.in. wywiadowczych, w zakresie obserwacji i rozpoznania, a także wsparcia logistycznego; poprzez udział w budowaniu potencjału libijskiej straży przybrzeżnej i marynarki, w przypadku prośby ze strony legalnych władz Libii i/lub UE; oraz w kontekście wykonania rezolucji RB ONZ nr 2292 o sytuacji w Libii, w ścisłej współpracy z UE.

94. Potwierdzamy nasze zobowiązanie do współpracy długoterminowej z Irakiem oraz wspierania tego kraju poprzez przyjętą w Walii Inicjatywę Budowy Zdolności Obronnych i w wymiarze Bezpieczeństwa (BZO). Dążymy do wzmocnienia sił obronnych i instytucji Iraku poprzez działania na rzecz wzmocnienia zdolności obronnych, uzgodnione na prośbę Iraku w sierpniu 2015 r. Zgodnie z ustaleniami poczyniliśmy postępy w realizacji indywidualnego pakietu DCB dla Iraku, korzystając z dostępności Centrum Szkoleniowego Operacji Specjalnych im. Króla Abdullaha II w Jordanii oraz ośrodków szkoleniowych i edukacyjnych w Turcji.

95. W ramach działań BZO prowadzonych w Jordanii, obejmujących zwalczanie improwizowanych ładunków wybuchowych, unieszkodliwianie uzbrojenia wybuchowego i rozminowywanie, a także planowanie cywilno-wojskowe i doradztwo w zakresie reformy sektora bezpieczeństwa w Iraku, NATO prowadzi szkolenia Irakijczyków w wybranych dziedzinach. W oparciu o te działania postanowiliśmy pozytywnie odpowiedzieć na prośbę premiera Iraku z dnia 5 maja 2016 r. i zorganizować w kraju szkolenia NATO skierowane do irackich sił bezpieczeństwa i sił zbrojnych w uzgodnionych dziedzinach, m.in. w ramach programu DCB postanowiliśmy nadal wspierać budowanie zdolności instytucjonalnych w celu utworzenia skutecznych i wydajnych struktur i polityk, co pozwoli zapewnić rozwój irackich zdolności szkoleniowych w perspektywie średnio- i długoterminowej. Te działania NATO w Iraku będą kontynuowane w taki sposób, aby zapewnić komplementarność oraz wartość dodaną, inkluzywność, współudział podmiotów lokalnych, priorytetyzację działań, trwałe i spójne podejście oraz dostosowaną do potrzeb partnera współpracę. Kluczowe znaczenie będzie miała inkluzywność rządu irackiego oraz sił obronnych i bezpieczeństwa. Wstępne planowanie realizacji tych działań w kraju powinno być zakończone terminowo w celu dokonania przeglądu przez ministrów obrony w październiku, co pozwoli rozpocząć szkolenia i budowę zdolności w Iraku do stycznia 2017 r.

96. Mając na uwadze zagrożenie, które dla wszystkich naszych krajów i społeczeństw stanowi ISIL/Daesh, zasadniczo doszliśmy do porozumienia w kwestii zwiększenia udziału Sojuszu Północnoatlantyckiego w walce Globalnej Koalicji z ISIL poprzez zapewnienie bezpośredniego wsparcia za pomocą systemu AWACS w celu zwiększenia świadomości sytuacyjnej Koalicji. Rozpoczęcie procesu wsparcia planowane jest na jesień, po spełnieniu wewnętrzpaństwowych procedur zatwierdzających, a organy wojskowe NATO pracują obecnie nad szczegółami. Poprzez tego rodzaju wsparcie ponownie potwierdzamy nasze zdecydowane postanowienie udzielenia pomocy w rozwiązywaniu napływających z południa problemów w zakresie bezpieczeństwa, w tym terroryzmu. Wkład do Globalnej Koalicji nie czyni NATO jej członkiem.

97. Zgodnie z decyzją podjętą przez nas w Walii jesteśmy gotowi udzielić Libii doradztwa w zakresie rozwoju instytucjonalnego w sferze obrony i bezpieczeństwa, na prośbę rządu jedności narodowej, a także rozwijać długoterminowe partnerstwo, które może doprowadzić do członkostwa Libii w Dialogu Śródziemnomorskim, co stanowiłoby naturalne ramy dla naszej współpracy. Wszelkie wsparcie dla Libii ze strony NATO będzie całkowicie komplementarne i ściśle skoordynowane z innymi działaniami międzynarodowymi, prowadzonymi m.in. przez ONZ i UE, zgodnie z podjętymi decyzjami. Przejęcie przez Libię odpowiedzialności za ten proces będzie kluczowe.

98. Partnerstwa NATO są i pozostaną kluczowe dla funkcjonowania tej organizacji. O sukcesie partnerstw NATO świadczy ich strategiczny wkład w zapewnienie bezpieczeństwa w ramach Sojuszu i w wymiarze międzynarodowym. Przez ostatnie dziesięciolecie Sojusz budował formaty współpracy partnerskiej – Partnerstwo dla Pokoju, Dialog Śródziemnomorski, Stambulską Inicjatywę Współpracy, oraz relacje z partnerami na całym świecie – z krajami zainteresowanymi prowadzeniem dialogu politycznego i praktyczną współpracą oraz aktywnym zaangażowaniem z innymi podmiotami i organizacjami międzynarodowymi w szerokim zakresie zagadnień politycznych i bezpieczeństwa. Razem zbudowaliśmy szeroką wspólną sieć bezpieczeństwa. Złożoność i niestabilność środowiska bezpieczeństwa podkreśla potrzebę bardziej dostosowanego, indywidualnego i elastycznego podejścia, aby nasza współpraca partnerska stała się bardziej strategiczna, spójna i skuteczna. Potwierdzamy nasze zaangażowanie, w oparciu o cele, priorytety i zasady przyjętej w Berlinie polityki partnerstwa, w rozszerzenie dialogu politycznego i praktycznej współpracy z każdym krajem podzielającym wartości Sojuszu oraz jego zainteresowanie pokojem i bezpieczeństwem międzynarodowym. Będziemy nadal rozwijać stosunki partnerskie w taki sposób, aby odpowiadały one interesom zarówno sojuszników, jak i naszych partnerów.

99. Wyrażamy uznanie dla naszych partnerów za stały i znaczący wkład, jaki wnoszą wraz z sojusznikami poprzez udział w operacjach i misjach oraz praktyczną współpracę, także w formie funduszy powierniczych oraz wysiłków na rzecz budowania zdolności. Partnerzy pełnią także służbę u boku sił zbrojnych kilku państw sojuszniczych poza istniejącymi formatami, w szczególności w zakresie zwalczania terroryzmu. Pozwoliło to na zwiększenie naszej interoperacyjności oraz umocnienie odporności w zmienionym otoczeniu bezpieczeństwa.

100. Podczas szczytu w Walii powołaliśmy Inicjatywę Interoperacyjności, uruchamiając jednocześnie Platformę Interoperacyjności, która stała się kluczowym formatem współpracy z partnerami w zakresie szerokiego spektrum kwestii dotyczących interoperacyjności oraz zarządzania przygotowaniem na przyszłe sytuacje kryzysowe. Od tego czasu wzrosła liczba jednostek partnerskich posiadających certyfikaty i oceny zgodności ze standardami NATO, do programów interoperacyjności dołączyli nowi partnerzy oraz rozszerzono możliwości udziału partnerów w ćwiczeniach NATO. Ministrowie obrony biorący udział w spotkaniu Platformy Interoperacyjności w Warszawie poparli mapę drogową, która wyznaczy kierunek naszej wspólnej pracy nad przygotowaniem do zarządzania kryzysowego w nad-

chodzącym roku oraz omówili możliwości przyszłej współpracy NATO i jego partnerów na rzecz umacniania stabilności.

101. W ramach Inicjatywy Interoperacyjności w trakcie szczytu w Walii uzgodniliśmy również, że Australia, Finlandia, Gruzja, Jordania i Szwecja otrzymają propozycję pogłębionej współpracy w uznaniu istotnego wkładu operacyjnego, jakie państwa te wnoszą w działania NATO. Stale rośnie zaangażowanie wymienionych partnerów w prace NATO dotyczące wyzwań dla naszego wspólnego bezpieczeństwa. Ich udział w tym szczyście świadczy o mocnych więzach, jakie udało nam się z nimi zbudować. Nasze zaangażowanie we współpracę z każdym z nich ma charakter indywidualny, odzwierciedlający zarówno nasze, jak i ich potrzeby, okoliczności i ambicje, jak również interesy bezpieczeństwa NATO. Nasza praktyczna współpraca znajduje się na różnych poziomach zaawansowania i obejmuje różne formaty – partnerzy objęci programem pogłębionej współpracy mogą teraz uczestniczyć w różnego rodzaju ćwiczeniach NATO. Są także zaangażowani w prace NATO nad budowaniem zdolności obronnych, uczestnicząc we wzmocnionych Siłach Odpowiedzi NATO oraz dokonując wspólnie z nami oceny zagrożeń. Jesteśmy gotowi rozważyć możliwość zaproponowania innym partnerom pogłębionej współpracy w zależności od ich zaangażowania i interesów.

102. Z zadowoleniem przyjmujemy decyzję kilku naszych partnerów o uruchomieniu przedstawicielstw dyplomatycznych przy Kwaterze Głównej NATO – jest to ważny krok w naszej współpracy. Zgodnie z Berlińską Polityką Partnerstw oraz Porozumieniem Brukselskim zachęcamy innych partnerów do obrania tej samej drogi.

103. Będziemy kontynuować rozwijanie partnerstwa z krajami Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej poprzez pogłębiony dialog polityczny i wzmocnioną współpracę praktyczną. Dialog Śródziemnomorski (DŚ) oraz Stambulska Inicjatywa Współpracy (SIW) pozostają wzajemnie uzupełniającymi się, a zarazem odrębnymi ramami współpracy. Wyrażamy otwartość na przyjęcie nowych członków do obu wymienionych inicjatyw partnerskich. Za pośrednictwem DŚ i SIW pomagamy 11 krajom partnerskim w regionie w modernizacji infrastruktury obronnej i sił zbrojnych.

104. DŚ i SIW to wyjątkowe formaty, które skupiają kluczowych partnerów NATO: Algierię, Egipt, Izrael, Jordanię, Mauretanię, Maroko, Tunezję, Bahrajn, Kuwejt, Katar oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Regularne konsultacje polityczne zwiększają nasze wzajemne zrozumienie oraz świadomość sytuacyjną. Wspólnie ze wszystkimi partnerami DŚ i SIW wypracowaliśmy także dostosowane do ich potrzeb Programy Indywidualnego Partnerstwa i Współpracy. Będziemy nadal pogłębiać praktyczną współpracę, w tym poprzez udzielanie dalszego wsparcia w takich dziedzinach jak zwalczanie terroryzmu, zwalczanie broni strzeleckiej i lekkiej, obrona przed improwizowanymi ładunkami wybuchowymi oraz bezpieczeństwo granic.

105. Mając na uwadze strategiczne znaczenie regionu Zatoki Perskiej, z nadzieją oczekujemy na ustanowienie regularnych relacji na szczeblu roboczym między międzynarodowymi sekretariatami NATO oraz Rady Współpracy Zatoki Perskiej (RWZP), jak również na uruchomienie praktycznej współpracy z RWZP i jej członkami. Bardziej intensywna wymiana informacji mająca na celu poprawę wzajemnego zrozumienia dla naszych dzia-

łań i polityki stanowiłaby solidną podstawę bardziej regularnego dialogu politycznego oraz możliwości rozwijania praktycznej współpracy dotyczącej wyzwań dla naszego wspólnego bezpieczeństwa. Zlecamy Radzie przedłożenie raportu o poczynionych postępach w trakcie grudniowego spotkania ministrów spraw zagranicznych.

106. Pozytywnie oceniamy długoletnie partnerstwo z Jordanią będącą kluczowym partnerem na Bliskim Wschodzie, a także wyrażamy zadowolenie z rezultatów wsparcia, jakiego NATO udziela Jordanii w ramach inicjatywy Budowy Zdolności Obronnych i w Wymiarze Bezpieczeństwa (BZO). Nasze starania skupiają się na siedmiu obszarach priorytetowych: ochrona informacji, obrona cybernetyczna, ćwiczenia wojskowe, obrona przed improwizowanymi ładunkami wybuchowymi, łączność, dowodzenie i kierowanie, ochrona portów i bezpieczeństwo granic. Podtrzymujemy wolę umocnienia relacji NATO–Jordania poprzez intensyfikację dialogu politycznego, praktyczną współpracę w ramach Dialogu Śródziemnomorskiego, inicjatywę BZO oraz Platformę Interoperacyjności, w tym pogłębioną współpracę. Wyrażamy wdzięczność naszemu partnerowi Jordanii za wkład, jaki kraj ten od wielu lat wnosi w operacje NATO, a także za udostępnienie swojego terytorium dla naszych działań szkoleniowych w ramach BZO dla Iraku.

107. Bałkany Zachodnie to obszar o strategicznym znaczeniu, czego potwierdzeniem jest nasza długa historia współpracy i naszych operacji w regionie. Potwierdzamy nasze pełne zaangażowanie na rzecz stabilności i bezpieczeństwa Bałkanów Zachodnich, a także wsparcie euroatlantyckich aspiracji krajów w tym regionie. Wartości demokratyczne, rządy prawa, reformy wewnętrzne oraz relacje dobrosąsiedzkie mają zasadnicze znaczenie dla współpracy regionalnej oraz euroatlantyckiego procesu integracji. Z zadowoleniem odnotowujemy postęp, jaki dokonał się niedawno w zakresie demarkacji granic w regionie. Sojusz będzie kontynuował bliską współpracę z Bałkanami Zachodnimi w celu utrzymania i umacniania regionalnego i międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Powierzamy Radzie zadanie przygotowania raportu na temat działań i relacji NATO w regionie w celu przedłożenia ministrom spraw zagranicznych podczas ich grudniowego spotkania.

108. Umocnienie relacji NATO–Serbia niesie korzyści Sojuszowi, Serbii oraz całemu regionowi. Cieszy nas stały postęp w budowaniu partnerstwa między NATO i Serbią. Deklarujemy poparcie dla dalszego dialogu politycznego oraz praktycznej współpracy zmierzającej w tym kierunku. Z zadowoleniem przyjmujemy także postępy poczynione w moderowanym przez UE dialogu Belgrad–Prisztina, zachęcając jednocześnie obie strony do wdrażania wypracowanych porozumień oraz dalszych zabiegów o postęp w tej dziedzinie. Z aprobatą odnotowujemy aspiracje Kosowa do poprawy własnej zdolności zapewniania bezpieczeństwa wszystkim mieszkańcom kraju, a także do umacniania bezpieczeństwa na Bałkanach Zachodnich.

109. Zaproszenie Czarnogóry do przystąpienia do naszego Sojuszu, jakie wystosowano w grudniu 2015 r., oraz podpisanie protokołu akcesyjnego w maju 2016 r. stanowią wyraz uznania dla reform podjętych przez Czarnogórę, jej przywiązania do naszych wspólnych wartości oraz wkładu w bezpieczeństwo międzynarodowe. Czarnogóra posiada obecnie

status państwa zaproszonego i włącza się w działania NATO. Oczekujemy szybkiego zakończenia ratyfikacji protokołu akcesyjnego oraz liczymy na dalsze postępy Czarnogóry w procesie reform przed akcesją i po niej, tak aby kraj ten mógł umocnić wkład, jaki wnosi do Sojuszu. Wyrażamy uznanie dla znaczącego udziału Czarnogóry w operacjach NATO.

110. Potwierdzamy dziś nasze przywiązanie do polityki otwartych drzwi, która należy do fundamentalnych zasad Traktatu Waszyngtońskiego i jest jednym z wielkich sukcesów Sojuszu. Dzisiejsza obecność Czarnogóry w naszym gronie jest namacalnym tego dowodem. Wyrażamy jednocześnie nadzieję na wstąpienie tego kraju w poczet naszych członków w najbliższym możliwym terminie. Integracja euroatlantycka sprzyja umocnieniu wartości demokratycznych, wspiera reformy i zwiększa poszanowanie rządów prawa. Na tych właśnie fundamentach zbudowana jest wolność i dobrobyt naszych społeczeństw. Integracja euroatlantycka wyznacza ponadto ścieżkę do stabilności i umacnia bezpieczeństwo zbiorowe. Kolejne etapy poszerzenia zwiększyły bezpieczeństwo nasze i całego regionu euroatlantyckiego. Drzwi NATO otwarte są dla wszystkich europejskich państw demokratycznych, które podzielają wartości naszego Sojuszu, które wyrażają wolę i mają zdolność do przyjęcia zadań i zobowiązań wynikających z członkostwa, które są w stanie upowszechnić zasady traktatowe, oraz których członkostwo może się przyczynić do umocnienia bezpieczeństwa w obszarze północnoatlantyckim. Decyzje w sprawie rozszerzenia leżą w gestii samego NATO. Wyrażamy wolę integracji z krajami, które aspirują do członkostwa w Sojuszu. Każde z nich poddajemy indywidualnej ocenie. Partnerów pragnących wstąpić do Sojuszu (Gruzja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Bośnia i Hercegowina) zachęcamy do dalszego wdrażania niezbędnych reform i decyzji przygotowujących do członkostwa. Będziemy nadal wspierać ich wysiłki i oczekiwać podjęcia działań niezbędnych dla realizacji ich aspiracji.

111. Podczas szczytu w Bukareszcie w 2008 r. uzgodniliśmy, że Gruzja zostanie członkiem NATO, integralną częścią tego procesu będzie zaś Plan Działań na rzecz Członkostwa (PDC). Dziś potwierdzamy wszystkie elementy tej decyzji oraz decyzji późniejszych. Z zadowoleniem odnotowujemy znaczący postęp, jaki dokonał się od 2008 r. Stosunki Gruzji z Sojuszem zawierają w sobie wszystkie praktyczne narzędzia do ostatecznego przygotowania do członkostwa. Przypadające na ten rok wybory parlamentarne będą kolejnym kluczowym krokiem w kierunku umocnienia instytucji demokratycznych. Zachęcamy Gruzję do dalszego pełnego korzystania ze wszystkich możliwości, jakie dla zbliżenia z Sojuszem stwarzają Komisja NATO–Gruzja, Roczny Program Narodowy, rola Gruzji jako partnera pogłębionej współpracy, jej udział w naszej Inicjatywie Budowania Zdolności Obronnych oraz Kompleksowy Pakiet NATO–Gruzja. NATO wyraża uznanie dla znaczącego i stałego wkładu, jaki Gruzja wnosi w Siły Odpowiedzi NATO oraz misję „Resolute Support” w Afganistanie. Sojusz docenia ponadto ofiary i wyrzeczenia poniesione przez naród gruziński na rzecz naszego wspólnego bezpieczeństwa.

112. Z zadowoleniem odnotowujemy znaczący postęp w zakresie wdrażania Kompleksowego Pakietu NATO–Gruzja, który zainicjowaliśmy na szczycie w Walii. Ponad 30 ekspertów z krajów sojuszniczych i partnerskich udziela dziś Gruzji wsparcia w róż-

nych dziedzinach współpracy. Gruzja wypełnia swoją część zadania, przeznaczając na ten cel znaczące zasoby. Uruchomione zostało Wspólne Centrum Szkoleniowo-Ewaluacyjne, które pomaga Gruzji umacniać zdolności w zakresie samoobrony i odporności. Będziemy nadal zapewniać zasoby niezbędne do wdrożenia Kompleksowego Pakietu, którego celem jest rozwinięcie zdolności Gruzji, a tym samym wsparcie przygotowań tego kraju do członkostwa w Sojuszu. Porozumieliśmy się w sprawie dodatkowych praktycznych metod zintensyfikowania wysiłków, w tym wsparcia gruzińskich zdolności zarządzania kryzysowego, szkoleń i ćwiczeń oraz usprawnienia komunikacji strategicznej. Sojusznicy pomogą Gruzji w rozwijaniu jej obrony powietrznej oraz obserwacji przestrzeni powietrznej. W większym niż dotychczas stopniu skupimy się ponadto na bezpieczeństwie w regionie Morza Czarnego.

113. Po raz kolejny wyrażamy nasze poparcie dla integralności terytorialnej i suwerenności Gruzji w granicach uznanych przez społeczność międzynarodową. Z zadowoleniem przyjmujemy gruzińską deklarację o niestosowaniu siły i wzywamy Rosję do okazania wzajemności. Apelujemy do Rosji o cofnięcie uznania gruzińskich regionów Osetii Południowej i Abchazji jako suwerennych państw, zaprzestanie budowy quasi-granicznych utrudnień wzdłuż linii podziału administracyjnego oraz wycofanie rosyjskich sił z Gruzji. NATO nie uznaje tzw. traktatów, które zostały podpisane między gruzińskim regionem Abchazji a Rosją w listopadzie 2014 r. oraz gruzińskim regionem Osetii Południowej a Rosją w marcu 2015 r. Stanowią one naruszenie suwerenności i integralności terytorialnej Gruzji oraz stoją w rażącej sprzeczności z zasadami prawa międzynarodowego i OBWE, jak również międzynarodowymi zobowiązaniami Rosji. Zachęcamy wszystkich uczestników rozmów genewskich do odegrania konstruktywnej roli oraz do dalszej ścisłej współpracy z OBWE, ONZ i UE na rzecz pokojowego rozwiązania konfliktu na uznanym przez społeczność międzynarodową terytorium Gruzji.

114. Podtrzymujemy decyzję, którą podjęliśmy na szczycie w Bukareszcie w 2008 r., a następnie powtórzyliśmy na kolejnych szczytach. Zgodnie z nią NATO wystosuje do Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii zaproszenie do przystąpienia do Sojuszu po wypracowaniu w ramach ONZ wzajemnie satysfakcjonującego rozwiązania kwestii nazwy państwa. W związku z tym usilnie namawiamy do zwielokrotnienia starań o znalezienie rozwiązania problemu nazwy państwa. Zachęcamy do podjęcia dalszych zabiegów zmierzających do rozwijania stosunków dobrosąsiedzkich. Apelujemy ponadto o zbudowanie w pełni funkcjonującego, wieloetnicznego społeczeństwa, które będzie oparte na realizacji trzeciej umowy ramowej. Biorąc pod uwagę obawy związane z rozwojem sytuacji politycznej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, w wyniku czego kraj ten oddalił się od wartości wyznawanych przez NATO, wzywamy wszystkich przywódców politycznych kraju do wypełnienia zobowiązań, które powzięli na mocy porozumienia z Przino z przełomu czerwca i lipca 2015 r., ustanawiającego ramy trwałego rozwiązania kryzysu politycznego. Wyrażając uznanie dla pierwszych działań zmierzających do jego realizacji, ponawiamy nasz apel do wszystkich stron o zaangażowanie w skuteczny dialog demokratyczny, jak również o stworzenie warunków umożliwiających przeprowadzenie wiarygodnych wybo-

rów oraz wzmocnienie praworządności, wolności mediów i niezależności władzy sądowniczej. Będziemy nadal uważnie śledzić postępy Skopje w tych dziedzinach, które stanowią odzwierciedlenie fundamentalnych wartości NATO. Doceniamy zaangażowanie Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego, czego potwierdzeniem są wkład, jaki kraj ten konsekwentnie wnosi w nasze operacje, udział w forach dyskusyjnych i pracach organizacji poświęconych dialogowi i współpracy regionalnej oraz zaangażowanie w proces przystąpienia do NATO.

115. Potwierdzamy nasze zaangażowanie na rzecz integralności terytorialnej i suwerenności stabilnej i bezpiecznej Bośni i Hercegowiny oraz nasze pełne poparcie dla jej aspiracji członkowskich. Zachęcamy przywódców Bośni i Hercegowiny, aby podtrzymywali wolę polityczną i konstruktywnie pracowali dla dobra wszystkich obywateli poprzez realizację reform. Będziemy nadal wspierać zabiegi o przeprowadzenie reformy sektora obronnego w Bośni i Hercegowinie. Pozytywnie oceniamy osiągnięte niedawno przez prezydium Bośni i Hercegowiny porozumienie w sprawie zasad przeglądu obronnego i wzywamy do jego szybkiego zakończenia. Cieszą nas postępy w rejestracji nieruchomości obronnych na rzecz państwa, od przywódców Bośni i Hercegowiny oczekujemy jednak przyspieszenia starań o spełnienie wymogów ustanowionych przez ministrów spraw zagranicznych NATO w Tallinnie w kwietniu 2010 r., tak aby nasz cel – uruchomienie pierwszego cyklu Planu Działań na rzecz Członkostwa – został osiągnięty w najbliższym możliwym terminie. Państwa sojusznicze będą aktywnie monitorować rozwój wypadków. Wyrażamy nasze uznanie Bośni i Hercegowinie za wkład w operacje NATO oraz zaangażowanie na rzecz dialogu, współpracy i bezpieczeństwa regionalnego.

116. Na szczycie w Walii objęliśmy Republikę Mołdawii Inicjatywą Budowy Zdolności Obronnych w Wymiarze Bezpieczeństwa. Od tego czasu sojusznicy i partnerzy zapewniają wsparcie eksperckie i doradztwo w toczącym się procesie reform, którego celem jest wzmocnienie zdolności mołdawskich sił zbrojnych oraz sektora obronnego. Sojusznicy podtrzymują swe zaangażowanie w te prace, które zmierzają do zapewnienia krajowi stabilnej, bezpiecznej i pomyślnej przyszłości w zgodzie z wartościami podzielanymi przez demokratyczne państwa Europy. Aby przyszłość ta stała się rzeczywistością, Republika Mołdawii powinna kontynuować wdrażanie reform, które będą służyły wszystkim jej obywatelom. Dziękujemy Republice Mołdawii za wkład w operacje NATO.

117. Ukraina to wieloletni i szczególnie partner Sojuszu. Na szczycie w Warszawie spotkał się z Prezydentem Poroszenką i wydaliśmy wspólne oświadczenie. Niezależna, suwerenna i stabilna Ukraina, trwale przywiązana do wartości demokratycznych i rządów prawa, to kluczowy element bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Wyrażamy niezachwiane poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy w międzynarodowo uznawanych granicach oraz dla prawa tego kraju do decydowania o własnej przyszłości i kierunkach polityki zagranicznej bez zewnętrznej ingerencji, w myśl Aktu końcowego z Helsinek. Rosja w dalszym ciągu narusza suwerenność, integralność terytorialną i niezależność Ukrainy. Pomimo tych trudnych okoliczności rząd Ukrainy czyni postępy we wprowadzaniu daleko idących reform, które zbliżają kraj do europejskich i euroatlantyckich standardów, w opar-

ciu o wartości demokratyczne, poszanowanie praw człowieka, mniejszości i praworządności, które są kluczowe dla zapewnienia dobrobytu i długofalowej stabilizacji. Z zadowoleniem przyjmujemy kroki podjęte przez Ukrainę w celu zwalczania korupcji, spełnienia warunków kredytowych Międzynarodowego Funduszu Walutowego, reformy sądownictwa oraz przeprowadzenia decentralizacji. Wciąż pozostają jednak duże wyzwania, które wymagają dalszych wysiłków. Usilnie zachęcamy Ukrainę do podtrzymania zaangażowania na rzecz pełnej realizacji tych i innych reform oraz do zapewnienia ich trwałości. Przywołując decyzje podjęte na naszym poprzednim szczycie, NATO będzie nadal wspierać Ukrainę we wdrażaniu programu reform, w tym za pośrednictwem Roczego Programu Narodowego w ramach naszego Szczególnego Partnerstwa.

118. Współpraca NATO–Ukraina stanowi istotny element wkładu Sojuszu w wysiłki społeczności międzynarodowej na rzecz wspierania stabilności w obszarze euroatlantyckim i poza jego granicami. Pozytywnie oceniamy wyrażoną przez Ukrainę wolę dalszego pogłębiania Szczególnego Partnerstwa z NATO, jak również wkład, jaki kraj ten wnosił i wnosi do operacji oraz Sił Odpowiedzi NATO pomimo konieczności obrony przed agresywnymi działaniami ze strony Rosji. Decyzja Ukrainy o przyjęciu i wdrożeniu zasad i standardów NATO, której plan zawarty jest w strategicznym biuletynie obronnym, przyczyni się do zwiększenia interoperacyjności naszych sił. Ważnym elementem tych starań jest litewsko-polsko-ukraińska brygada. Pozwólą one także zwiększyć zdolność Ukrainy do zapewnienia własnego bezpieczeństwa za pośrednictwem funkcjonujących instytucji bezpieczeństwa i obrony, które podlegają cywilnemu i demokratycznemu nadzorowi, ponoszą odpowiedzialność za swoje działania i są stabilne oraz skuteczne. Udział Ukrainy w Programie Doskonalenia Szkolnictwa Wojskowego stanowi istotny element tych starań. NATO będzie nadal zapewniać strategiczne doradztwo i praktyczne wsparcie w procesie reformowania ukraińskiego sektora bezpieczeństwa i obrony, w tym zgodnie z Kompleksowym Pakietem Wsparcia, który wraz z prezydentem Poroszenką zatwierdziliśmy podczas dzisiejszego spotkania Komisji NATO–Ukraina. Kompleksowy Pakiet Wsparcia ma na celu skoncentrowanie i wzmocnienie wsparcia NATO dla Ukrainy, w tym poprzez zestaw zindywidualizowanych środków budowania zdolności i możliwości w sektorze bezpieczeństwa i obrony, co przyczyni się do poprawy odporności Ukrainy wobec zróżnicowanego spektrum zagrożeń, w tym o charakterze hybrydowym.

119. W świetle doświadczeń operacyjnych NATO oraz zmieniającego się i złożonego otoczenia bezpieczeństwa, kompleksowe podejście uwzględniające aspekty o charakterze politycznym, cywilnym i wojskowym ma kluczowe znaczenie dla zarządzania kryzysowego oraz bezpieczeństwa kooperacyjnego. Przyczynia się ono ponadto do zwiększenia skuteczności naszego wspólnego bezpieczeństwa i obronności, nie powodując zarazem uszczerbku dla sojuszniczych zobowiązań w zakresie obrony kolektywnej. NATO wykształciło niewielką, lecz wystarczającą zdolność cywilną w myśl postanowień szczytu w Lizbonie. Będziemy nadal dążyć do zapewnienia spójności obszarów prac i instrumentów NATO, skoordynowanego podejścia z krajami i organizacjami partnerskimi takimi jak ONZ, UE i OBWE, a także dalszego dialogu z organizacjami pozarządowymi. Oczekujemy na przegląd Planu



Działań na rzecz Kompleksowego Podejścia z 2011 r., który zostanie przedłożony pod rozważenie naszym ministrom spraw zagranicznych w 2017 r.

120. Wobec rosnącej liczby wyzwań dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego coraz istotniejszą rolę odgrywa także współpraca między NATO a Organizacją Narodów Zjednoczonych. Cieszy nas intensyfikacja politycznego dialogu oraz praktycznej współpracy między NATO i ONZ w wielu obszarach wspólnego zainteresowania. Podczas szesnastego szczytu przywódców w sprawie utrzymania pokoju NATO zobowiązało się zwiększyć wsparcie, jakiego udziela operacjom pokojowym ONZ, m.in. w zakresie obrony przed improwizowanymi ładunkami wybuchowymi, szkoleń i gotowości, rozwijania zdolności ONZ do szybszego rozmieszczania jednostek w terenie oraz współpracy na rzecz budowania zdolności obronnych w zagrożonych krajach. Podtrzymujemy to zobowiązanie i gotowość do pogłębiania naszej interakcji w tej i innych dziedzinach, w tym poprzez udział NATO w kolejnej konferencji, która odbędzie się we wrześniu tego roku w Londynie.

121. Unia Europejska pozostaje wyjątkowym i nieodzownym partnerem NATO. Intensywne konsultacje na wszystkich szczeblach oraz praktyczna współpraca w zakresie operacji i rozwoju zdolności przyniosły konkretne efekty. Z uwagi na wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa w naszym wspólnym sąsiedztwie na wschodzie i południu, szczególnego znaczenia nabiera dziś umacnianie naszego strategicznego partnerstwa w duchu pełnej wzajemnej otwartości, przejrzystości i komplementarności, przy jednoczesnym poszanowaniu odmiennych mandatów, autonomii decyzyjnej i integralności instytucjonalnej tych organizacji, zgodnie z poczynionymi przez nie uzgodnieniami.

122. Z zadowoleniem przyjmujemy wspólną deklarację wydaną tu w Warszawie przez Sekretarza Generalnego NATO, Przewodniczącego Rady Europejskiej oraz Przewodniczącego Komisji Europejskiej, która zarysowuje szereg działań, jakie obie organizacje zamierzają wspólnie podjąć w konkretnych dziedzinach, w tym odnośnie do przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym, zwiększania odporności, budowania zdolności obronnych, cyberobrony, bezpieczeństwa morskiego oraz ćwiczeń. Powierzamy Radzie zadanie przeprowadzenia przeglądu realizacji tych propozycji oraz złożenia ministrom spraw zagranicznych sprawozdania do grudnia 2016 r.

123. Pozytywnie oceniamy konkluzje Rady Europejskiej z czerwca 2016 r., w których wzywa ona do dalszego umacniania relacji między NATO a UE. Z zadowoleniem przyjmujemy też prezentację Globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

124. NATO docenia znaczenie silniejszej i bardziej sprawnej obronności europejskiej, która doprowadzi do umocnienia NATO, zwiększy bezpieczeństwo wszystkich sojuszników oraz przyczyni się do bardziej sprawiedliwego podziału obciążeń, korzyści i zadań wynikających z członkostwa w Sojuszu. W tym kontekście wyrażamy zadowolenie z umocnienia europejskiej obronności i zarządzania kryzysowego, którego świadkami byliśmy w ostatnich kilku latach.

125. Sojusznicy spoza UE w dalszym ciągu w znaczącym stopniu przyczyniają się do starań UE o umocnienie zdolności tej organizacji do reagowania na powszechne wyzwania

nia w dziedzinie bezpieczeństwa. Pełne zaangażowanie państw sojusznicznych spoza UE we wspomniane wysiłki ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia strategicznego partnerstwa między NATO a UE. Zachęcamy do podjęcia dalszych wspólnych kroków w tym zakresie w celu wsparcia pogłębionego strategicznego partnerstwa.

126. Z aprobatą przyjmujemy raport Sekretarza Generalnego na temat stosunków NATO–UE. Zachęcamy go do kontynuowania ścisłej współpracy z Przewodniczącym Rady Europejskiej, Przewodniczącym Komisji Europejskiej oraz Wysoką Przedstawiciel we wszystkich aspektach dotyczących strategicznego partnerstwa NATO-UE oraz do przedłożenia Radzie sprawozdania w perspektywie kolejnego szczytu.

127. Zarówno NATO, jak i Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie odgrywają istotną rolę dla utrzymania stabilności i reagowania na wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim. Wyrażamy uznanie dla kompleksowego podejścia OBWE do kwestii bezpieczeństwa obejmującego wymiar polityczno-gospodarczy, gospodarczo-środowiskowy oraz ludzki. Doceniamy również rolę, jaką OBWE odgrywa w staraniach o zakończenie kilku długotrwałych konfliktów w obszarze euroatlantyckim. Kryzys na Ukrainie ponownie uwypuklił znaczenie OBWE w międzynarodowych wysiłkach na rzecz wspierania pokojowego rozwiązywania konfliktów, budowania zaufania i bezpieczeństwa oraz jako platformy współpracy i szerokiego dialogu na temat bezpieczeństwa w Europie. Podkreślamy także wartość środków budowy zaufania i bezpieczeństwa oraz przejrzystości w ramach OBWE. Chcemy nadal rozwijać naszą współpracę, zarówno na szczeblu politycznym jak i operacyjnym, we wszystkich dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym za pośrednictwem nowo mianowanego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ds. OBWE.

128. Współpraca NATO z Unią Afrykańską (UA) obejmuje wsparcie operacyjne, logistyczne i w zakresie budowania zdolności obronnych, jak również wsparcie w uruchomieniu afrykańskich sił szybkiego reagowania, w tym poprzez opracowany na prośbę UA program ćwiczeń i szkoleń. Mamy nadzieję na dalsze zacieśnianie dialogu politycznego i praktycznej współpracy z UA, która pozwoli nam efektywniej reagować na wspólne zagrożenia i wyzwania.

129. NATO to sojusz wartości, wśród których znajdują się wolność jednostki, prawa człowieka, demokracja i praworządność. Te wspólne wartości leżą u podstaw tego, czym NATO jest i co robi. Ich dalsze włączanie we wszystkie dziedziny naszej działalności uczyni NATO silniejszym.

130. Korupcja i złe zarządzanie to wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa, które osłabiają demokrację, praworządność oraz rozwój gospodarczy. Wdrażanie działań propagujących uczciwość, nieuleganie pokusie korupcji oraz dobre rządzenie jest istotne w równej mierze dla NATO, sojuszników oraz partnerów. Aby dać impuls naszym pracom w tym zakresie, przyjęliśmy dziś nową natowską politykę budowania uczciwości. Jest ona potwierdzeniem naszego przekonania, że przejrzyste instytucje obronne, które rozliczają się ze swych działań i podlegają demokratycznemu nadzorowi, stanowią fundament stabilności w obszarze euroatlantyckim i są nieodzowne dla współpracy w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego.

131. Upodmiotowienie kobiet w NATO i w naszych siłach zbrojnych zwiększa siłę Sojuszu. Przykładamy wielką wagę do zapewniania kobietom pełnego i aktywnego uczestnictwa w zapobieganiu konfliktom, zarządzaniu nimi i rozwiązywaniu ich, jak również w wysiłkach i współpracy podejmowanych w sytuacjach pokonfliktowych. Od czasu naszego ostatniego szczytu w Walii zrobiliśmy znaczące postępy we wdrażaniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 na temat kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz innych powiązanych z nią rezolucji. Wiele pozostaje jednak do zrobienia, a to wymaga stabilnego przywództwa, przejrzystości i odpowiedzialności. Z zadowoleniem przyjmujemy niedawne nominacje na wysokie stanowiska w cywilnych i wojskowych strukturach NATO. Mimo to reprezentacja kobiet w NATO jest wciąż niewystarczająca, co wymaga odpowiednich działań. Będziemy realizować zaktualizowany plan działań w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, który został opracowany z wieloma naszymi partnerami oraz w porozumieniu z nowo ustanowionym panelem doradczym ds. społeczeństwa obywatelskiego. Dodatkowym wsparciem zabiegów NATO o zapewnienie stabilności jest kompleksowy pakiet szkoleniowy i edukacyjny NATO dotyczący tematyki płci, który jest już powszechnie dostępny. Nasze dowództwa strategiczne wprowadzają obecnie w życie zatwierdzone wojskowe wytyczne na temat zapobiegania przemocą na tle seksualnym i przemocą związaną z płcią w sytuacji konfliktu oraz reagowania na taką przemoc. Potwierdzamy zasadnicze znaczenie energicznych działań dotyczących szkoleń i egzekwowania odpowiedzialności w związku z zapobieganiem niewłaściwym zachowaniom, w tym nadużyciom na tle seksualnym. Dzięki naszym nieustającym wysiłkom i zaangażowaniu na rzecz uwzględnienia tematyki płci w działaniach Sojuszu wchodzących w zakres trzech głównych zadań NATO Sojusz stanie się organizacją bardziej nowoczesną oraz lepiej przygotowaną i reagującą na problemy.

132. Motywowani naszymi wartościami i prawem międzynarodowym uznajemy imperatyw ochrony ludności cywilnej przed skutkami konfliktu zbrojnego. Z tego też powodu przyjęliśmy dziś politykę ochrony ludności cywilnej NATO, która została opracowana wraz z naszymi partnerami oraz w porozumieniu z ONZ i innymi organizacjami międzynarodowymi. Zgodnie z nią, ochrona ludności cywilnej obejmuje wszystkie wysiłki podjęte w celu uniknięcia i złagodzenia negatywnych skutków, jakie operacje NATO lub pod dowództwem NATO mogłyby mieć dla ludności cywilnej, jak również – jeżeli ma to zastosowanie – w celu zabezpieczenia ludności cywilnej przed przemocą fizyczną w sytuacji konfliktu lub groźbą użycia przemocą przez inne grupy. Polityka ta uzupełnia rozwiązania NATO funkcjonujące już w obszarach pokrewnych i obejmuje wymiar zapewniania stabilności. Będziemy ją wdrażać poprzez konkretny plan działań, który będzie przedmiotem regularnych przeglądów Rady.

133. Podtrzymujemy nasze głębokie zaniepokojenie faktem, że dzieci w dalszym ciągu padają ofiarą ciężkich nadużyć. W szczególności chodzi o sześć praktyk, na które wskazał sekretarz generalny ONZ: zabijanie lub okaleczanie dzieci, rekrutowanie lub wykorzystywanie dzieci jako żołnierzy, ataki na szkoły lub szpitale, gwałty lub innego rodzaju brutalne akty przemocy na tle seksualnym, porwania oraz pozbawianie dostępu do pomocy humanitarnej. Od czasu naszego szczytu w Walii NATO – w porozumieniu z ONZ – wprowadziło

energiczną politykę, której celem jest pełniejsze wdrożenie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1612 oraz innych powiązanych z nią rezolucji. Zgodnie ze wspomnianą polityką, nasze oddziały biorące udział w operacjach i misjach NATO zobowiązane są monitorować i zgłaszać przypadki nadużyć popełnionych wobec dzieci oraz angażować w sprawę władze lokalne. W ramach misji Resolute Support po raz pierwszy w historii wyznaczaliśmy doradcę ds. problemu dzieci w konfliktach zbrojnych, którego rolą jest udział w szkoleniach Afgańskich Narodowych Sił Obrony i Bezpieczeństwa. We współpracy z ONZ NATO będzie nadal rozbudowywać swój program szkoleń, ćwiczeń i edukacji w tym zakresie. Rada będzie regularnie oceniać postępy we wdrażaniu naszej polityki.

134. NATO wnosi wartość dodaną i ma istotną rolę do odegrania w walce z terroryzmem, bez uszczerbku dla ustawodawstwa i zadań krajowych, w porozumieniu z UE, w szczególności zaś poprzez współpracę wojskową z naszymi partnerami w celu budowania ich zdolności do reagowania na zagrożenia terrorystyczne. Wszędzie tam, gdzie to zasadne, NATO będzie nadal wychodziło do partnerów i innych organizacji międzynarodowych, aby budować wspólne zrozumienie i praktyczną współpracę na rzecz Globalnej Strategii Zwalczania Terroryzmu ONZ. Działając w oparciu o nasz program działań obrony przed terroryzmem oraz program działań biometrycznych, będziemy starali się poprawić nasze zdolności i usprawnić technologie, w tym w celu obrony przed improwizowanymi ładunkami wybuchowymi i zagrożeniami CBRN. Ponieważ terroryzm i związane z nim zagrożenia pozostają jednym z priorytetów bezpieczeństwa NATO, sojusznicy zamierzają wspólnie działać – z poszanowaniem prawa krajowego i międzynarodowego oraz przyjętych procedur NATO – na rzecz wspierania wymiany informacji poprzez optymalne wykorzystanie platform wielostronnych, takich jak System Gromadzenia i Wykorzystania Informacji z Pola Walki NATO (BICES). Sojusznicy utrzymają wysiłki na rzecz wzmocnienia współpracy przy wymianie informacji na temat powracających zagranicznych bojowników. Działający w uzgodnionych ramach asystent sekretarza generalnego ds. wywiadu i bezpieczeństwa mógłby ułatwić wymianę informacji w tym zakresie.

135. Wydarzenia dotyczące sektora energetycznego mogą mieć poważne polityczne konsekwencje dla sojuszników i dla Sojuszu, a także mieć wpływ na jego bezpieczeństwo, jak pokazują kryzysy na wschodniej i na południowej flance NATO. Stabilny i wiarygodny system zaopatrzeniowy, dywersyfikacja dróg importowych, dostawców i źródeł energii, a także łączność i współpraca pomiędzy dostawcami energii: wszystkie te czynniki mają kluczowe znaczenie i zwiększają naszą elastyczność w zwalczaniu problemów natury politycznej i ekonomicznej. Choć te wyzwania leżą głównie w obowiązkach rządów narodowych i innych organizacji międzynarodowych, NATO nadzoruje konsekwencje rozwoju wydarzeń w dziedzinie energetyki dla bezpieczeństwa Sojuszu i przywiązuje szczególną wagę do dostaw energii w regionie europejsko-atlantycznym. Zatem zamierzamy rozszerzyć naszą świadomość strategiczną w tej domenie poprzez wymianę informacji i rozbudowanie naszej współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi, jak na przykład z Międzynarodową Agencją Energetyczną czy też z Unią Europejską. Będziemy dzielić się informacjami na temat szczególnych problemów związanych z bezpieczeństwem ener-

getycznym ze wszystkimi sojusznikami, z zamiarem wykreowania zrozumiałego przekazu zmieniającej się sytuacji energetycznej, skupiając się na regionach, gdzie NATO może tworzyć wartość dodaną. Będziemy także kontynuować rozwijanie zdolności NATO do wspierania władz krajowych w chronieniu kluczowych elementów infrastruktury, a także pomożemy im zwiększyć ich czujność i możliwość szybkiego reagowania na zakłócenia w dostawach energii, które mogłyby wpłynąć na bezpieczeństwo narodowe i zbiorowe, w tym te, powstałe na skutek ataków cybernetycznych i hybrydowych. W tym kontekście zawrzemy zagadnienia związane z bezpieczeństwem energetycznym w szkoleniach, ćwiczeniach i w nauce zaawansowanego planowania. Będziemy kontynuować współpracę z naszymi krajami partnerskimi, kiedy będzie to wskazane. Ulepszymy efektywność energetyczną naszych jednostek wojskowych poprzez ustanowienie wspólnych standardów, redukując zależność od paliw kopalnych i wdrażając efektywne rozwiązania energetyczne w sektorze militarnym. Obecnie zauważamy pozytywną zmianę roli NATO w bezpieczeństwie energetycznym. Apelujemy do Rady o dalsze rozwijanie roli NATO w zgodzie z ustanowionymi zasadami i wytycznymi, tak by na następnym szczycie raport dotyczący energii znów informował nas o poczynionych postępach.

136. Silniejszy przemysł obronny w całym Sojuszu, obejmujący małe i średnie przedsiębiorstwa, większa współpraca przemysłowa i technologiczna w strefie europejsko-atlantyckiej i samej Europie oraz prężne zaplecze przemysłowe w całej Europie i w Ameryce Północnej pozostają kluczowymi czynnikami potrzebnymi do rozwinięcia niezbędnych zdolności sojuszniczych. Aby Sojusz mógł utrzymać swoją przewagę technologiczną, szczególnie ważne jest wspieranie innowacyjności w celu identyfikowania zaawansowanych i nowo pojawiających się technologii, oceniania ich użyteczności militarnej i wdrażania ich poprzez innowacyjne rozwiązania. NATO w tym zakresie przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę z obu stron Atlantyku mającą na celu utrzymanie i zwiększenie przewagi technologicznej sił Sojuszu poprzez innowacje oraz zachęca kraje członkowskie do użycia tego typu inicjatyw jako środków do zacieśniania współpracy w ramach Sojuszu i pomiędzy sojusznikami.

137. Adaptacja instytucjonalna jest filarem adaptacji politycznej i wojskowej NATO. Celem jest stworzenie Sojuszu zdolnego do przystosowania się, z integralną zdolnością do przewidywania, reagowania i adaptacji. Reformy od 2010 r. przyczyniły się do zwiększenia wydajności i efektywności, sprawiając, że zdolność i gotowość NATO do reagowania są dziś na wyższym poziomie. Przeprowadziliśmy reformę Kwatery Głównej, agencji i struktury dowodzenia. Wprowadziliśmy większą jawność dzięki publikowaniu audytów finansowych. Usprawniliśmy naszą komunikację strategiczną. Aby kontynuować powyższe działania, będziemy rozwijać bardziej zdecydowane i spójne podejście do wyznaczania priorytetów, łącząc w bardziej umiejętny sposób nasze priorytety polityczne i militarne z zapotrzebowaniem na zasoby, w szczególności poprzez bardziej efektywne użycie wspólnie finansowanego procesu pozyskiwania zdolności. Będziemy kontynuowali poprawę zasad odpowiedzialności, zarządzania i przejrzystości. Zlecieliśmy Radzie prowadzenie działań w tym zakresie z wykorzystaniem niedawnych osiągnięć i przenosin do nowej siedziby NATO,

aby zagwarantować naszą gotowość i zdolność do mierzenia się z wyzwaniami przyszłości jako organizacja zdecydowana, zaangażowana i przystosowująca się do nowych sytuacji. Oczekujemy na raport z postępów w tych obszarach, który zostanie przedstawiony na następnym szczycie.

138. Z zadowoleniem przyjmujemy rolę Zgromadzenia Parlamentarnego NATO we wspieraniu działań Sojuszu umacniających stabilność w Europie. Doceniamy także wkład Stowarzyszenia Traktatu Atlantyckiego w propagowanie lepszego rozumienia Sojuszu przez naszych obywateli.

139. Chcielibyśmy wyrazić naszą wdzięczność za wielką gościnność Rządu i Narodu polskiego. Dzięki podjętym przez nas decyzjom dotyczącym wzmocnienia naszych zdolności w zakresie odstraszenia i obrony, umacniania stabilności poza granicami Sojuszu i propagowania naszych wartości, szczyt w Warszawie pokazał naszą jedność, solidarność i siłę. Oczekujemy na kolejne spotkanie w 2017 r. w nowej Kwaterze Głównej w Brukseli.

<sup>1</sup> Francja, Hiszpania, Niemcy, Polska, Turcja, Wielka Brytania, Włochy.